

Educația autentică transmite valori perene

Mesajul de binecuvântare cu prilejul
deschiderii oficiale a noului an școlar 2008-2009

Distinși dascăli, iubiți elevi, dragi părinți,

Fiecare început de an școlar (15 septembrie) stă sub semnul iubirii jertfelnice și milostive a Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru că în ziua premergătoare, de 14 septembrie, sărbătorim Înălțarea Sfintei Cruci. Această apropiere între evenimentele menționate face ca dascălii să primească de la Hristos – Învățătorul veșnic – iubirea și înțelepciunea de a se dăruie spiritual în lucrarea lor de formare a copiilor și tinerilor poporului român.

Urmând îndemnul înțelept care spune „totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”, mai înainte de a intra în Școală, intrăm în Biserică pentru a ne ruga, adică pentru a uni înțelepciunea umană cu înțelepciunea divină, întrucât omul creat după chipul lui Dumnezeu cel Înțelept și Bun crește spiritual în comuniune cu El.

Astfel, Școala românească împreună cu maica ei, Biserica, cultivă modul de cunoaștere prin comuniune, de unire a inteligenței cu iubirea, a științei cu spiritualitatea, a acțiunii cu sfințenia vieții. În timp ce știința cultivă cunoașterea creației, a universului fizic și social, credința religioasă cultivă relația cu Creatorul și Mântuitorul lumii, oferind omului și creației semnificație și valoare eternă. În acest sens, studiul religiei este o necesitate cultural-educatională. Nu poți avea o cultură completă fără Religie, întrucât valoarea eternă a persoanei umane nu poate fi redusă la eficiența ei utilitaristă din societatea vremelnică.

Atât Biserica, cât și Școala sunt chemate să ofere copiilor și tinerilor nu numai știință și educație, ci și sens sau speranță pentru a trăi viața în comuniune de iubire și prețuire reciprocă. Lipsa acestora face astăzi ca mulți copii să fie abandonați de părinții lor care se confruntă cu grave probleme ale vieții sau pleacă la muncă în străinătate. Unii copii se îmbolnăvesc trupește din cauza lipsurilor materiale, iar alții se îmbolnăvesc sufletește din cauza dorului de părinți și absenței lor afective. Împreună Biserica și Școala trebuie să prețuiască, să formeze și să ajute copiii și tinerii de astăzi ca aceștia, la rândul lor, să cultive cu încredere și iubire valorile credinței și ale culturii creștine, potrivit cuvintelor Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic” (Ioan 15, 5), adică nimic bun.

Ne bucurăm că atât Biserica Ortodoxă Română, cât și Statul Român, mai ales prin Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, susțin programe de învățare a limbii române de către copiii românilor care se află la muncă în străinătate, în special în țările din Uniunea Europeană, pentru ca aceștia să nu-și piardă identitatea etnică și valorile culturii și spiritualității românești, ca parte integrantă a patrimoniului cultural și spiritual al Europei. Părinții copiilor români din străinătate sunt îndemnați să se adreseze ambasadelor și parohiilor noastre din țările respective pentru a fi organizate școli de limbă română cu profesori calificați și recunoscuți ca atare de Ministerul român al Educației.

Felicitim și binecuvântăm pe toți cei ce se ostenesc, cu pricepere și dăruire, în această lucrare de mare valoare și necesitate pentru copiii români de pretutindeni.

Adresăm, de asemenea, alese mulțumiri și binecuvântări tuturor celor ce au sprijinit inițiativele comune ale Bisericii și Școlii românești privind păstrarea orei de religie în Școală, prin campania Nu vrem liceu fără Dumnezeu!, și menținerea sfințelor icoane în spațiile de învățământ, manifestând astfel aceeași conștiință nobilă și dragoste părintească pe care le aveau și primii dascăli ai învățământului românesc, înțelepți în a uni știința educației cu sfințenia vieții, cunoștințele practice cu valorile eterne, legând în lumină generațiile între ele.

Cu prilejul deschiderii noului an școlar 2008-2009 rugăm pe Hristos Domnul, Cel ce a zis: „Lăsați copiii să vină la Mine” (Matei 19, 14), să vă dăruiască dumnezeoasă, dascălilor, elevilor și părinților, sănătate și pace, ajutor și bucurie în activitatea pe care o desfășurați.

Cu părintească dragoste și multă prețuire,

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Iubirea jertfelnică

Praznicul Înălțării Sfintei Cruci cade totdeauna la o dată fixă: în 14 septembrie, dar este atât de important acest praznic încât este încadrat între două Duminici: cea de dinaintea praznicului și cea după praznic. Importanța praznicului este dată de evenimentul care s-a derulat înainte cu două mii de ani, și anume răstignirea Domnului. Prin acest act, al răstignirii pe Cruce, creația a fost reasezată în starea ei de dreptate originară. Am accentuat faptul că Domnul și Mântuitorul nostru a fost răstignit pe Cruce, tocmai pentru a arăta că cinstim crucea întrucât a devenit altar de jertfă, iar altarele sunt cinstite peste tot în lume. Noi însă nu le separăm niciodată de jertfa de pe ele. Cinstea cu care le înconjurăm le revine tocmai de la jertfă. Așa este cazul și cu Crucea Domnului. O cinstim pentru că s-a vărsat sângele Mielului lui Dumnezeu pe ea și a sfințit-o. De aceea, când reprezentăm Crucea, în icoane, sau o confecționăm indiferent din ce material, totdeauna imprimăm dumnezeiescul Chip al lui Hristos pe fața ei. Numai într-o astfel de reprezentare Crucea este obiect de cult, este semn de venerare. Când se întâmplă să vedem o cruce fără chipul lui Hristos trebuie să știm că nu e o reprezentare ortodoxă.

Acest praznic al Înălțării Sfintei Cruci îl serbăm prin ajunare, exact ca în Vinerea Mare. Dar nu excludem dintr-o astfel de zi nici bucuria Învierii, pentru că într-una din cântările de la Utrenia praznicului se și spune: „Iată, prin Cruce a venit bucurie la toată lumea”. Sfânta Cruce, de fapt, o privim și ca semn al biruinței vieții asupra morții. Și când o vedem fixată pe perete sau la încrucișare de drumuri ne închinăm cu semnul ei și tresăltăm cu duhul, încredințați că este și va fi semn de biruință și pentru noi.

Întorcându-ne la Duminica premergătoare praznicului Sfintei Cruci doresc să arăt că ni se transmite la Sfânta Liturghie, un mesaj foarte important prin pericopa evanghelică de la Ioan 3,13-17, care se citește într-o astfel de Duminică. Ni se vestește un fapt tainic ce s-a petrecut, și anume că „nimeni nu s-a coborât din cer decât numai Fiul lui Dumnezeu, Cel ce este în cer”, fiind deoiființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Apoi se face pomenirea răstignirii Sale, prin cuvintele: „precum a înălțat Moise șarpele în pustie, tot așa se va înălța și Fiul Omului” (evident pe Cruce). Urmează imediat cuvintele cheie ale acestei pericope evanghelice: „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Unicul Său Fiul L-a dat ca să moară pentru ea”.

Deci în această atmosferă, a încredințării noastre că facem parte din lumea pe care Dumnezeu a iubit-o și pentru mântuirea căreia L-a trimis pe Fiul Său, ne pregătim să sărbătorim praznicul Înălțării Sfintei Cruci, care este expresia iubirii jertfelnice a lui Dumnezeu în raport cu lumea.

Iubirea lui Dumnezeu față de lume a fost nu numai motivația mântuirii lumii, ci și mobilul creării ei.

În profunzimea Ființei Sale Dumnezeu este iubire. Relațiile intertrinitare sunt relații de iubire. Când a creat Dumnezeu lumea, nu a gândit să-și completeze o lipsă pe care ar fi avut-o. A voit doar să existe un obiect asupra căruia să-și reverse noianul iubirii Sale, pentru că iubirea adevărată se cere a fi împărtășită. Așa este și iubirea treimică: se revarsă asupra creației în integralitatea ei.

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENȚIU STREZA
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Sfântul Nifon, patriarhul Constantinopolului – 500 de ani de la mutarea în veșnicie –

Se împlinesc 500 de ani de când a trecut la cele veșnice, prin aprilie/mai 1508, domnitorul Radu cel Mare al Țării Românești (1495-1508), fiul lui Vlad Călugărul și al soției sale Smaranda (călugărită sub numele Samonida), fost și el domn al țării (1482-1495). Radu cel Mare a întreținut bine raportul cu Ungaria și cu Polonia, a plătit tributul față de Poarta Otomană, iar pe plan intern s-a bucurat de sprijinul puternicei familii a boierilor

Craiovești, cu care era înrudit. Într-o asemenea conjunctură, și-a putut îndrepta atenția spre probleme constructive, culturale și bisericesti. S-a ocupat, între altele, de refacerea vechii așezări monahale de la mănăstirea Dealu, de lângă Târgoviște, el fiind ctitorul monumentalei biserici cu hramul Sf. Nicolae, ridicată între anii 1491-1501, sfințită la 4 decembrie 1501, în pronaosul căreia va fi așezat mai târziu capul lui Mihai Viteazu. Tot Radu cel Mare a terminat lucrările de zidire a noii biserici de la mănăstirea Glavacioc, începută de tatăl său, Vlad Călugărul, și a zidit o biserică nouă la mănăstirea Govora (1495-1498), existentă și azi.

Dar Radu cel Mare a fost și un sprijinitor al tiparului. În timpul domniei lui s-a înființat la mănăstirea Dealu, prima tipografie pe pământ românesc și a treia în lumea slavă ortodoxă, după cele de la Cracovia, pe atunci capitala Poloniei, în 1491, și de la Cetinie, capitala statului Zeta (Munte-negru), în 1493. În această tipografie de la Dealu-Târgoviște, un ieromonah cu numele Macarie a tipărit cele trei cărți slavone cunoscute: *Liturghierul*, în lucru încă din 1507, pe când domnea Radu cel Mare și terminat la 10 noiembrie 1508, în timpul domniei lui Mihnea cel Rău (1508-1509); *Octoihul*, terminat la 26 august 1510, în

timpul lui Vlad cel Tânăr (Vlăduț) și *Tetraevanghelul*, terminat la 25 iunie 1512, deci în primul an de domnie al lui Neagoe Basarab (februarie 1512 – 15 septembrie 1521). Se știe că ieromonahul tipograf Macarie, care lucrase și în tiparita de la Cetinie, a venit în Țara Românească după ce Muntenegru a fost copleșit de oștile otomane, probabil împreună cu Maxim Brancovici, viitorul mitropolit al Țării Românești (1505-1508, † 18 ianuarie 1516 la mănăstirea Cruședol, în Serbia, trecut de Biserica sârbă în rândul sfinților). Lui îi va urma în scaun, tocmai ieromonahul-tipograf Macarie, care a păstorit în scaunul mitropolitan de la Târgoviște până în 1521, când a trecut la cele veșnice. În legătură cu originea etnică a acestui Macarie, deși s-au formulat mai multe opinii, credem că el făcea parte din numeroasa populație de „vlahi” din Peninsula Balcanică, mereu atestați în izvoarele documentare din Evul mediu; trebuie să precizăm că există până azi în Cetinie o biserică numită „valahă”, datând din secolul al XV-lea; probabil în jurul acesteia va fi funcționat tipografia slavonă din Cetinie.

Dar în afară de acești doi cărturari veniți din lumea slavă sud-dunăreană,

(continuare în p. 2)

Pr. prof. Mircea PĂCURARIU

Sfântul Nifon, patriarhul Constantinopolului – 500 de ani de la mutarea în veșnicie –

(urmărire din p. 1)

un sârb și un vlah muntenegrean, la Curtea lui Radu cel Mare și-au găsit adăpost și doi cărturari greci, care cunoscuseră și opresiunea turcească. Unul era fostul patriarh ecumenic *Nifon II*, iar celălalt *Gavriil Protul*, adică întâistătătorul tuturor mănăstirilor din Muntele Athos, care va scrie mai târziu, din dispoziția lui Neagoe Basarab, *Viața patriarhului Nifon*, o lucrare istorico-agiografică, în care sunt prezentate și multe evenimente petrecute în Țara Românească între anii 1504-1520.

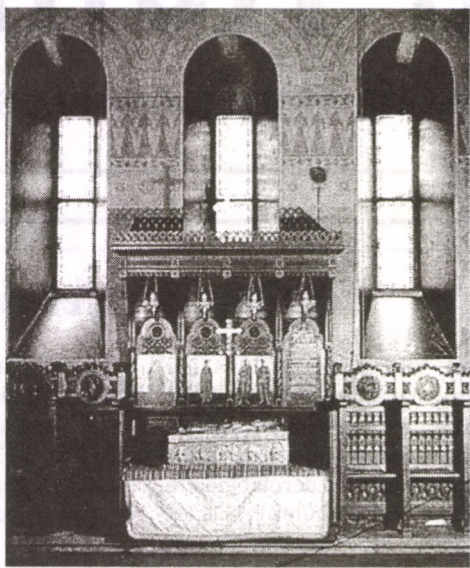
Patriarhul Nifon, a cărui personalitate dorim să o punem în lumină, era grec de neam, născut prin 1435-1440, în provincia Morea (în vechime Pelopones), primind la botez numele Nicolae. A învățat carte grecească și slavonească cu câțiva dascăli renumiți, între care și un călugăr cu numele Zaharia, originar din orașul Arta. A fost călugărit de tânăr, primind numele de Nifon și a fost hirotonit ierodionac. Din cauza turcilor, Nifon cu dascălul său Zaharia și alți călugări s-au refugiat în Albania, la Dirachion apoi la Kruje (Croaia), la curtea lui Gheorghe Kastrioti (Skanderbeg), cunoscut comandant de oști împotriva expansiunii otomane, un erou național al poporului albanez († 1468). Acolo a fost hirotonit preot-ieromonah, după care s-a refugiat în Ohrida (azi Ohrid în Macedonia), în mănăstirea Maicii Domnului. După moartea dascălului său Zaharia, ieromonahul Nifon s-a retras în Muntele Athos unde a trăit în mănăstirile Cutlumuș (ctitorită de domni din Țara Românească), Marea Lavră și Dionisiu.

Din liniștea mănăstirii Dionisiu a fost ridicat în fruntea Mitropoliei Tesaloniceului, probabil în anul 1493. Spre sfârșitul anului 1486 a fost chemat la o slujire și mai înaltă, aceea de patriarh ecumenic de Constantinopol. Dar acum vremurile erau grele pentru creștini, căci strălucita capitală a Imperiului Roman de Răsărit (devenit bizantin) întemeiată de sfântul împărat Constantin cel Mare, în anii 324-330, era cucerită de oștile otomane încă din 29 mai 1453 și se numea acum Istanbul, iar marea catedrală Sfânta Sofia, ctitoria binecredinciosului împărat Justinian, devenise moschee. Patriarhii ecumenici erau schimbați foarte des, în funcție de interesele noilor autorități. Patriarhul Nifon a avut aceeași soartă, fiind înlăturat din scaun din ordinul sultanului Baiazid II, în vara anului 1488. În această situație, s-a retras în mănăstirea Sf. Ioan Prodromul (Botezătorul), situată într-o insulă, în fața orașului Sozopolis, pe țărmul Mării Negre (azi în Bulgaria); acolo a zidit un schit, cu hramul Sf. Nicolae. În 1496 a fost reales în scaunul de patriarh ecumenic, dar spre sfârșitul anului 1498 a fost înlăturat din nou și exilat în orașul Adrianopol (azi Edirne, în Turcia europeană).

Acolo, la Adrianopol, l-a cunoscut domnitorul Radu cel Mare. Impresionat de învățătura și de smerenia lui, a cerut acordul autorităților otomane ca să-l aducă în Țara Românească spre a-l folosi în acțiunile lui culturale și de ordin administrativ-bisericesc. În felul acesta fostul patriarh ajunge pe pământ românesc în primăvara anului 1503, fiind primul dintre numeroșii patriarhi răsăriteni care vor veni apoi, secole de-a rândul, în țările noastre după ajutoare materiale.

Biograful său Gavriil Protul scria că fostul patriarh a convocat de îndată un „sobor mare” de egumeni, mari boieri, preoți și mireni, în frunte cu domnul țării „și tocmai toate obiceiurile pre pravilă și spre așezământul Sfinților Apostoli le tocmai”. De asemenea, „hirotoni și doi episcopi și le dădu și eparhie hotărâtă, care cât va birui”. Cei mai mulți istorici socotesc că este vorba de cele două eparhii existente și azi, a Râmnicului (în locul celei vechi a Severinului) și a Buzăului. Și pentru că nu există nicio mărturie documentară cu privire la alegerea unui nou mitropolit (scaunul fiind vacant), se presupune că însuși Nifon va fi condus Mitropolia Ungrovlahiei sau a Țării Românești.

Din nefericire, șederea patriarhului la noi a fost de scurtă durată, pentru că a ajuns la neînțelegeri cu Radu cel Mare, refuzând să aprobe căsătoria surorii sale cu un boier moldovean, deoarece era împotriva canoanelor și a rându-

ielilor bisericești. În această situație neplăcută, în vara anului 1505, Nifon a părăsit Țara Românească, îndreptându-se spre Muntele Athos. Inițial s-a stabilit la mănăstirea Vatoped, apoi la Dionisiu. Același Gavriil Protul scria că acum a trăit ca un simplu călugăr, dar a îndeplinit și o frumoasă lucrare misionară, botezând numeroși turci sau aducând la Ortodoxie pe mulți armeni „și de alte eresuri”, cu totul peste patru mii de suflete. În același timp a oferit ajutoare materiale unor oameni săraci și a răscumpărat mulți oameni din robie. A trecut la cele veșnice în mănăstirea Dionisiu, la 11 august 1508, deci acum 500 de ani.

După șapte ani, deci în 1515, domnitorul Neagoe Basarab, care fusese alături de patriarh în cursul neînțelegerilor sale cu Radu cel Mare, i-a adus osemintele în țară, „ca să curățească și tămăduiască” greșeala acestuia. Aduse cu mare cinste în țară, au fost puse deasupra mormântului lui Radu cel Mare, la Dealu și s-au făcut rugăciuni pentru iertarea lui. Apoi au fost așezate într-o raclă de argint (probabil lucrată de meșteri argintari din Sibiu) – în forma unei bisericuțe, cu cinci turle –, și au fost trimise înapoi la mănăstirea Dionisiu. Pe mormântul său, Neagoe Basarab a ridicat o biserică, cu hramul Sf. Nifon. Impresionați de dărnicia lui Neagoe Basarab, călugării de la Dionisiu i-au trimis capul și o mână a sfântului, pe care el le-a dăruit minunatei sale ctitorii, mănăstirea Curtea de Argeș. Au rămas acolo până în anul 1949, când au fost duse în catedrala mitropolitană cu hramul „Sf. Dumitru” din Craiova, unde se găsesc și azi.

La 16 august 1517, a doua zi după sfințirea mănăstirii de la Curtea de Argeș, fiind de față și patriarhul Teolipt al Constantinopolului, a avut loc canonizarea patriarhului Nifon, adică trecerea lui în rândul sfinților. Este prima canonizare oficială despre care avem știri că s-a făcut pe pământ românesc. De atunci încoace, el este prăznuit mereu în Bisericile Ortodoxe, în ziua de 11 aprilie, mai ales la Muntele Athos și în Țara Românească.

La scurt timp după moarte, la îndemnul lui Neagoe Basarab, Gavriil Protul a scris „*Viața și traiul sfinției sale părintelui nostru Nifon patriarhul Constantinopolului*”, lucrare istorico-agiografică de mare importanță pentru noi. Probabil a fost scrisă în grecește, tradusă apoi în slavonește și românește (și editată în mai multe rânduri de Bogdan Petriceicu Hasdeu în 1865, Constantin Erbiceanu în 1888, Tit Sime-drea în 1937, Vasile Grecu în 1944 și George Mihăilă – Dan Zamfirescu în 1969). Probabil în 1517, cu ocazia canonizării, s-a întocmit și „Slujba Sfântului Nifon”, dar nu o cunoaștem. Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea a întocmit o nouă slujbă *Sfântul Nicodim Aghioritul* († 1809), care a scris multe alte vieți de sfinți. Ea a fost tradusă în românește de episcopul Iosif al Argeșului (1793-1820) și tipărită la Sibiu în anul 1806, în tipografia lui J. Barth; mai târziu a fost introdusă și în Mineiele grecești și românești.

Să ne rugăm Sfântului Nifon să ocrotească cu rugăciunile sale pământul românesc în care a trăit timp de doi ani și pe toți binecredincioșii fii ai Bisericii noastre la propășirea căreia a contribuit și el.

Sărbătoarea hainelor românești de la Gura Râului

În 17 august al acestui an, la Gura Râului s-a ținut prima Sărbătoare a hainelor românești. A fost o duminică în care foarte mulți dintre gurăni au îmbrăcat hainele pe care străbunii noștri le-au purtat de veacuri. Sărbătoarea a fost organizată de Parohiile ortodoxe din sat prin preoții parohi Ioan Peană și Petru Damian împreună cu Asociația Tradiției din Gura Râului, mentorul de seamă al acțiunii fiind profesorul Dumitru Cîmpean.

Provocarea ca în această duminică oamenii satului să se îmbrace românește a fost lansată, pe de-o parte, ca pentru multe alte duminici și sărbători, în biserici, de preoții satului, pe de alta, în variantă modernă, la începutul lunii august, prin afișe care, imagistic și în scris, aveau un singur imperativ: „Îmbracă-te românește! în duminica de după Sfânta Mărie Mare”.

Duminica lui 17 august 2008 a însemnat și o întoarcere în trecut și o invitație la imaginea satului de odinioară. În târgul din centrul satului au fost puse imagini de mari dimensiuni realizate după fotografiile vechi, imagini care dinaintea celor de acum reușeau să compună o lume în care cei mai bătrâni dintre privitori se regăseau ca tineri sau contemporani cu acele vremuri.

Bisericile, la liturgia de duminică, au fost înobilite de gurăni mari și mici, bătrâni și tineri care, în straiete străbune, se rugau, se închinau și trăiau sărbătoarea. Biserica și duminica au fost spațiul și timpul hainelor românești. Aici veneau pentru cununie, pentru boez, pentru Căciun, pentru Paști, cu nădejdea în ajutorul Tatălui ceresc, în cele mai curate, cuminiți și sfinte haine. Hainele românești.

La ieșirea din biserică, adevărat spectacol care, de când se știe satul, se derulează, în duminici și sărbători dinaintea lumii în care actorul, deopotrivă, devine spectator fără nici cea mai mică părăsire a firescului, târgul era plin de oameni iar mișcarea lor se unduia pe fondul cântecelor vechi ale corului mare de la Gura Râului, amplificate cu ajutorul tehnicii moderne.

Erau deja prezenți Prefectul și Președintele Consiliului județean din Sibiu, domnii Ilie Mitea și Martin Botesch. Pe scena amenajată fiecare dintre oaspeții de seamă au vorbit în deschiderea programului artistic, lor li s-au adăgat discursurile viceprimarului, ale preoților satului apoi al reprezentantului Arhiepiscopiei Sibiului Pr. Conf. Univ. Dr. Irimie Marga lor adăgându-li-se Ionuț Lăpădat, fiu al satului și muzeograf la Muzeul Astra din Sibiu care a vorbit în numele domnului Corneliu Ioan Bucur, directorul Complexului Național Muzeal „Astra” din Sibiu, partener de seamă al acțiunii.

Programul artistic a surprins multe din elementele tradiției autentice de la Gura Râului o șezătoare în miniatură la care au participat, sub îngrijirea educatoarei Elena George, copii preșcolari, apoi jocuri și dansuri ale celor puțin mai mari, instruiți de învățătoarea Maria Conțiu, au cântat, apoi, cei mari recompunând, sub diapazonul Ilenei Popa Ștefănescu, Corul Mare din Gura Râului, interpret, cu această ocazie, a unei suite de piese din autenticul satului amintit. Au cântat și „răgutele” adică niște „tineri bătrâni”, cu profesorul Dumitru Cîmpean, în frunte, unele cântece de cătanie, n-au lipsit nici junii satului, iar apoi, invitații din comuna Rupea, județul Brașov, au jucat și cântat ca la ei acasă. După două ceasuri și ceva, în încheierea programului pe care tocmai l-am descris, oamni, în târgul satului, s-au încins la joc mânați de vocea și ritmul de cânt al interpretei Maria Lepindea.

Așa a fost prima ediție a „Sărbătorii hainelor românești de la Gura Râului”. Dacă vor fi și altele, vom vedea, important este că în acest sat din Mărginimea Sibiului, oamenii, încă în număr mare, se îmbracă românește.

Fiecare dintre ei, în lumea cealaltă, se duce tot în aceste haine, mărturie clară a nădejzii în Învier, pentru că albul stă înrămat în negru ca Lumina...

Pr. Ioan PEANĂ

Iubirea jertfelnică

(urmărire din p. 1)

Și noi oamenii, creaturile lui Dumnezeu, facem experiența aceasta a iubirii în viața noastră, înțelegând că nu o putem închide în noi înșine ci trebuie să o revărsăm spre semenii noștri și prioritar spre Dumnezeu, Care ne-a iubit El mai întâi.

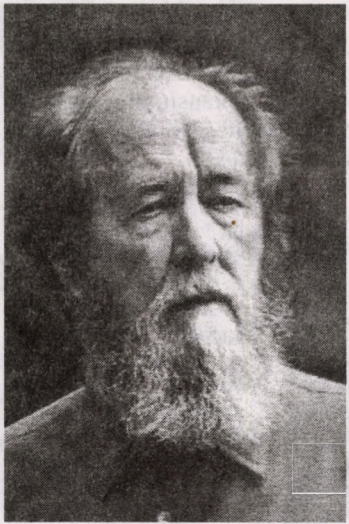
Dacă o persoană se iubește pe sine este egoistă, indiferent cât ar ține el sau ce motiv ar avea pentru ca să se prețuiască atât de mult pe el însuși. Când se iubesc două persoane, iubirea între două persoane este inegală. Unul iubește mai mult decât celălalt, indiferent cât am declara noi că suntem imparțiali în iubire. Dar Dumnezeu a lăsat ca în familie, adică în această unitate a iubirii dintre soți, să apară o a treia persoană, copilul. Prin pruncul care se naște dragostea celor doi soți se desăvârșește.

Ce trebuie să reținem noi din acest mesaj evanghelic al iubirii lui Dumnezeu față de lume? Că suntem cuprinși, așa cum am spus, și noi în această iubire. Viața ce ni s-a dăruit este prima dovadă a iubirii nemărginite dumnezeiești față de noi. Aceasta înseamnă că viața nu o avem prin noi înșine, ci o datorăm lui Dumnezeu prin părinții noștri. Nimeni nu se poate lăuda că există prin sine însuși. Cei drept că îi auzim pe unii oameni adresându-se altora și zicând: „vă mulțumim că existați”. Este aceasta o formulă necreștinească. Nimeni în afară de Dumnezeu nu există prin sine. Așa și semenul căruia îi suntem recunoscători cu ceva anume, tot lui Dumnezeu îi datorează existența și Lui trebuie să-I mulțumim pentru binefăcătorii noștri. Că le suntem și noi datori cu iubire este adevărat. Forma aceasta de iubire o numim iubire față de semenii, sau față de binefăcătorii noștri, care însă se înscrie după iubirea față de Dumnezeu, înaintea căreia iubiri nu poate exista o alta. Mărturie ne stau cuvinte: „Cine iubește pe tatăl său sau pe mamă mai mult decât pe

Mine, nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine” (Mt 10, 37). Nu trebuie să reținem din acest text că iubirea față de Dumnezeu este exclusivistă. Mântuitorul nu ne interzice să ne iubim părinții, sau frații, sau copiii. Doar atât pretinde: să nu-i iubim mai mult decât pe El. Până la urmă chiar Dumnezeu este Acela care ne arată cum trebuie să ne cântărim iubirea. În textul Evangheliei de la Ioan capitolul 3, pe care l-am ascultat, se spune clar că așa a iubit Dumnezeu lumea încât pe însuși Fiul Său L-a dat să moară pentru ea. Dacă Dumnezeu n-a pus mai presus iubirea față de Fiul Său, decât iubirea față de lume, înseamnă că nici noi nu trebuie să punem mai presus iubirea față de oricine sau față de orice decât iubirea față de Dumnezeu.

Trăim într-o lume în care relațiile interumane sunt foarte tensionate. Iubirea apare ca o virtute surghiunită din familie, din societate. Precumpănesc interesele egoiste. Din nefericire, în perspectivă eshatologică se și spune că iubirea mereu se va împuțina, încât la sfârșit va crește iarba și bălării pe cărările dintre casa părinților și casa fiilor, dintre casele fraților, ale prietenilor și cunoscuților, în general. Evident că va fi aceasta și semnul împuținării sau chiar al stingerii iubirii și față de Dumnezeu, pentru că iarăși același apostol al iubirii care a fost Ioan avertizează zicând: „de zice cineva că iubește pe Dumnezeu iar pe fratele său îl urăște, mincinos este”, pentru că „cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, nu poate să-L iubească” (I Ioan 4, 20).

Iubirea adevărată trebuie să fie jertfelnică. Așa a fost iubirea lui Dumnezeu față de noi și tot așa trebuie să fie și iubirea noastră față de El și față de semenii noștri. Mesajul acesta ni-l transmite Evanghelia din Duminica de dinainte de sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci.

Un profet ortodox modern: ALEXANDRU SOLJENIȚIN

Agenciile internaționale de presă anunțau la începutul lunii august că în seara zilei de duminică, 3 august, anul curent, inima lui Alexandru Isaievici Soljenitîn, unul din cei mai importanți scriitori și totodată conștiințe morale ale secolului XX, a încetat să mai bată. Autorul monumentalei demascări a „Arhipelagului Gulag” — a vastului sistem de stat de lagăre de muncă și exterminare prin care regimul sovietic și-a asigurat supraviețuirea vreme de decenii —, angajat într-o luptă literară solitară și încăpățanată cu liderii Uniunii Sovietice, se stingea lângă Moscova în vârstă de 89 de ani într-o relativă uitare și ignorare de lumea postcomunistă atât accidentală, cât și din patria sa, Rusia post-sovietică, a cărei vârstă o avea totuși.

Alexandru Soljenitîn se născuse pe 11 decembrie 1918 în orașul Kislovodsk de la poalele de miazănoapte ale munților Caucaz ca fiu al ofițerului de artilerie Isaaki Soljenitîn și al Taisiei Șerbak. Tatăl său murind într-un accident de vânătoare încă înainte de nașterea sa, micul Alexandru a fost crescut cu un devotament exemplar la Rostov pe Don, în condițiile dificile ale Rusiei revoluționare și staliniste, de mama sa care va rămâne văduvă până la moartea sa în 1944. Persoană educată, ea l-a încurajat în preocupările sale literare — la 10 ani Alexandru citise deja în întregime *Război și Pace*, romanul epopee al lui Tolstoi — și pasiunea științifică, crescându-l totodată împreună cu o mătușă în credința ortodoxă. Devenit la 12 ani membru al Comsomolului, Alexandru a studiat apoi matematica și fizica — care îi vor salva ulterior viața — la Universitatea din Rostov pe care a absolvit-o în 1941. Între 1939 și 1941 a urmat și cursurile prin corespondență ale extrem de ideologizatului în sens sovietic și stalinist Institut pentru Literatură din Moscova. În 1940 s-a căsătorit cu studenta de la chimie, Natalia Rešetovskaia. URSS fiind atacată în acel an de Germania hitleristă, Alexandru Soljenitîn a intrat în Armata Roșie, făcând aproape întreg războiul în calitate de căpitan de artilerie.

În februarie 1945, pe când se afla cu unitatea în operațiuni în Prusia Orientală, a fost arestat din pricina unor comentarii critice la adresa lui Stalin („mustăciosul”) formulate într-o scrisoare către un prieten citită de cenzura militară. Acuzat de propagandă antisovietică pe baza faimosului articol 58 din codul penal sovietic, a fost trimis la sinistra închisoare Lubianka din Moscova, unde a fost anchetat cu brutalitate. Pe 7 iulie 1945 o „troică” (tribunal militar compus din trei membrii) a NKGB-ului l-a condamnat în absență la 8 ani de lagăr și apoi la exil intern perpetuu. Între 1945 și 1950 a fost deținut în închisori și lagăre din jurul Moscovei, mai ales într-un centru de cercetări științifice al ministerului securității statului, unde dubla licență în matematică și fizică l-a salvat de la regimul dur al restului lagărelor de muncă forțată. Experiența de aici va sta la baza romanului *Primul cerc*. În 1950 a fost trimis într-un lagăr special pentru deținuții politici din orașul Ekibastuz din Kazahstan, unde a dus viața aspră obișnuită a lagărelor de muncă sovietice, experiență descrisă în faimoasa năvelă *O zi din viața lui Ivan Denisovici*. Eliberat din lagăr în martie 1953, a fost trimis în exil intern în orașul Kok-Terek din sudul Kazahstanului, unde a trăit dând lecții de matematică și scriind. Acum a trecut printr-o altă experiență limită: cancerul de stomac nediagnosticat în lagăr a început să se dezvolte rapid. Soljenitîn a primit permisiunea să se trateze într-o clinică specială din Tașkent (experiență descrisă în romanul *Pavilionul cancerosilor*), unde în chip uimitor tumoarea regresează și dispăre.

Reabilitat în 1956, Soljenitîn s-a stabilit în orașul Riazan, la 120 km sud de Moscova, unde ziua preda la un liceu fizică și astronomie, iar noaptea scria și rescria în cel mai desăvârșit secret povestirile concepute în anii de lagăr și de exil. Avea 40 de ani și scrisese deja mult, dar nu publicase încă nimic. În acest sens s-a apropiat de poetul Alexandru Tvardovski, redactorul importantei reviste literare „Novii mir” și membru al biroului politic al Partidului Comunist sovietic, care — cu aprobarea explicită a lui Nichita Hrușciov, care declanșase campania de destalinizare a Uniunii Sovietice — îi publică între 1962-1963 patru povestiri (singurele sale texte publicate în Uniunea Sovietică până în 1990), începând cu faimoasa năvelă *O zi din viața lui Ivan Denisovici*. Textele au stărnit un imens ecou în lumea literară și culturală sovietică și internațională, autorul lor fiind salutat ca un nou Dostoievski sau Tolstoi. În octombrie 1964 Hrușciov a fost însă înlăturat de la conducerea Partidului Comunist sovietic și înlocuit cu Leonid Brejnev, ceea ce a marcat sfârșitul „dezghețului” în URSS. Publicarea scrierilor lui Soljenitîn a fost blocată, autorul încercând zadarnic să-și publice romanele *Primul Cerc* și *Pavilionul cancerosilor*. Exasperat, Soljenitîn protestează împotriva cenzurii printr-o scrisoare către conducerea Uniunii Scriitorilor din 1967, când manuscrisele acestor romane au fost confiscate de KGB, proclamându-și deschis intenția de a muri pentru adevăr. În secret continuă să lucreze la cea mai subversivă dintre lucrările sale, monumentala investigație istorică-literară *Arhipelagul Gulag*. În noiembrie 1969 a fost exclus din filiala Uniunii Scriitorilor din Riazan. Conflictul cu autoritățile s-a acutizat un an mai târziu, când în ciuda protestelor oficiale, lui Soljenitîn i s-a acordat Premiul Nobel pentru literatură pe anul 1970 „pentru forța etică prin care continuă tradițiile indispensabile ale literaturii ruse”. În cuvântul său de acceptare a premiului pe care l-a difuzat, scriitorul a accentuat că datoria artistului e aceea de a mărturisi necondiționat adevărul, în timp ce omul obișnuit e obligat să „nu participe la minciuni”, artiștii trebuie, „să înfrângă minciuna” („un mare scriitor e un al doilea guvern în țara sa”, scrisese în *Primul cerc*). Izolat în Rusia, Soljenitîn s-a bucurat doar de sprijinul dezinteresat al violonistului Mîstislav Rostropovici, care i-a luat apărarea și în a cărui casă de lângă Moscova a trăit câțiva ani. Viața privată a scriitorului intrase și ea în criză. Cu doi ani înainte, Soljenitîn o cunoscuse pe matematiciana Natalia Svetlova (născută în 1939), cu un copil dintr-o

căsătorie anterioară, angajată în dactilografierea textelor interzise. Cei doi s-au apropiat, dar Natalia, soția cu care se recăsătorise în 1957 la eliberarea din lagăr, după ce aceasta divorțase de el în 1952, n-a vrut să accepte despărțirea decât în 1973. Între timp, Svetlova i-a dăruit scriitorului cei trei băieți: Ermolai (născut în 1970), Ignati (născut în 1972) și Stepan (născut în 1973), iar în 1973 cei doi s-au cununat într-o biserică de lângă Moscova. În tot acest timp Soljenitîn finalizase și reușise să pună la adăpost, trimițându-l pe microfilm la editori din Paris și New York, manuscrisul *Arhipelagului Gulag*, dar n-a permis publicarea sperând ca aceasta să aibă loc mai întâi în patria sa. Și-a schimbat însă hotărârea în septembrie 1973, când a aflat că o copie îngropată într-un loc anume fusese descoperită de un agent KGB după ce o interogase brutal pe dactilografa Elisaveta Voronianskîia, care în urma anchetei s-a sinucis. Publicat în Occident, primul din cele trei volume ale *Arhipelagului* a stărnit imense ecouri în toată lumea. Autoritățile sovietice l-au arestat sub acuzația de trădare, i-au retras cetățenia și în cele din urmă l-au îmbarcat pe o cursă Aeroflot spre Frankfurt, unde a ajuns pe 3 februarie 1974.

După o scurtă ședere în Germania și apoi Elveția, Soljenitîn, convins ferm că se va reîntoarce în Rusia, a acceptat în 1976 invitația de a se stabili în Statele Unite ale Americii. Va trăi acolo 18 ani pe o proprietate retrasă din Cavendish (Vermont), lucrând în izolare la monumentalul ciclu de romane intitulat *Roata roșie* (1971-1992). Cele peste 5000 de pagini tratează în 4 „noduri” — *August 1914*, *Noiembrie 1916*, *Martie 1917*, *Aprilie 1917* — momente decisive din instaurarea regimului comunist bolșevic în Rusia. Un fel de nou „Război și Pace” și considerat de Soljenitîn opera sa capitală, *Roata roșie* nu s-a bucurat însă nici pe departe de succesul romanelor anterioare, din epoca sovietică a vieții autorului.

Deși a refuzat sistematic să devină un personaj mediatic, Soljenitîn s-a adresat totuși și lumii occidentale. În câteva faimoase discursuri americane din 1975 și 1978 (la Harvard), sau 1983 (la primirea premiului Templeton), scriitorul rus a condamnat în termeni aspri politica de concesiile Occidentului față de URSS, cu prelungirea sclaviei milioanele de est-europeni, și a denunțat pe un ton profetic originile acestora în slăbiciunea morală produsă de stilul de viață materialist și consumist, în impotența și epuizarea spirituală rezultate din uitarea fatală de Dumnezeu, în goană nestăvilită după profit și distracții.

În 1990 i-a fost redată cetățenia sovietică, dar scriitorul n-a avut încredere în Gorbaciov, în a cărui perestroikă a văzut o ultimă încercare de a menține sistemul sovietic detestat și condamnat de istorie. Pentru scurt timp a fost susținător al lui Boris Iețin. În același an a oferit propria sa viziune despre ieșirea din criză în amplitudinea dezbătutului eseului *Cum să reconstruim Rusia*, a cărui temă a reluat-o pe un ton mult mai sumbru în 1998 într-un text similar intitulat *Rusia sub avalanșă*. Pesimismul scriitorului a fost confirmat la întoarcerea sa în Rusia. Pe 27 mai 1994, a aterizat simbolic la extremitatea estică a Siberiei, la Magadan, aflat în inima sinistrului Arhipelag Gulag, după care a zburat la Vladivostok, de unde împreună cu familia a început o călătorie de două luni prin Rusia pentru a constata pe viu, în discuții cu oamenii, situația reală a societății post-sovietice. Măhnirea i-a fost accentuată după stabilirea sa la vest de Moscova de spectacolul corupției generalizate, al criminalității și declinului spiritual al noii Rusii democratice. În octombrie 1994 s-a adresat Dumei de stat condamnând drastic situația politică pe care a calificat-o ca fiind nu o democrație ci oligarhie, smulgând însă doar aplauze ipocrite și zâmbete condescendente. Pledoariile sale patetice pentru convertire spirituală, pentru un patriotism moderat și autocritic și pentru autogovernare locală, și critica la adresa democrației formale l-au izolat acum de toți, îndepărtându-i de el deopotrivă pe naționaliști și pe democrați, nu mai puțin decât pe vechii comuniști. Inițial fusese salutat cu mare entuziasm, crezându-se că va accepta să candideze la președinție, dar refuzul său de se angaja în politică i-a dezamăgit pe cei mai mulți. Soljenitîn voia să fie nu un politician, ci un profet și un moralist. Dar după ani de îndoctrinare, noii ruși nu simțeau nevoia unui nou predicator și dascăl de etică. Pentru o vreme Soljenitîn a acceptat chiar să apară la televiziune de două ori pe săptămână drept gazdă într-o emisiune de 15 minute (numită „O întâlnire cu Soljenitîn”) în care însă de cele mai multe ori invitații erau doar martorii lungilor sale monologuri polemice.

Ultima provocare a bătrânului Soljenitîn au fost cele două volume intitulate *Două sute de ani împreună*, apărute în 2002-2003 în care analizează fără complezență, dar și fără prejudecăți, delicata temă a relației dintre ruși și evrei. Deși atribuie fără echivoc evreilor responsabilitatea pentru revoluțiile din 1905 și 1917 (dintre toți membrii CC al PCUS doar Lenin singur era rus, restul fiind evrei), scriitorul refuză la fel de categoric să accepte că ele ar fi fost opera unei „conspirații evreiești” fără să fie în nici un caz vorba de antisemitism condamnat limpede, în intenția sa era vizată în primul rând clarificarea unei conviețuiri deopotrivă fertile și fustere.

Pe 5 iunie 2007 a acceptat de la Putin — după ce îl refuzase de la Gorbaciov și Iețin — Premiul de Stat al Rusiei, în cuvântul său Putin omagiind în Soljenitîn simbolul destinului contemporan al Rusiei. Acum au apărut și primele trei din seria celor 30 de volume a operelor sale complete. În ultimul său interviu (23 iulie 2007), bătrânul scriitor a mai criticat odată discreditația „democratică” a Occidentului prin bombardarea Serbiei și războiul din Irak, încheind cu mărturisirea: „Pentru mine singurul temei și reazem este credința”. Un an mai târziu, pe 6 august 2008, scriitorul a fost înmormântat în cimitirul Donskoi, din Moscova.

Cu ochii arzători și barba sa lungă, Soljenitîn, asemenea lui Tolstoi (dar fără ereziile lui), a fost nu doar un scriitor ci și un fel de profet Ieremia modern, criticând când ascultat când refuzat atât rățacirile totalitare ale Rusiei, cât și demisiile și depravările lumii „libere” occidentale. Conștiința morală exemplară a secolului XX, Soljenitîn reprezintă prin angajamentul său ortodox deschis și o mărturie a vitalității etice și spirituale a ortodoxiei în ciuda experiențelor infernale traversate de aceasta în ultimele decenii.

Veșnică fie-i pomenirea!

Arhid. Ioan I. ICĂ jr

Hristos împărtășit copiilor. Chemare nouă la misiune

Desigur că, structural, Bisericii îi revine misiunea catehizării pruncilor săi. Misiune pe care o poartă nu numai preoții ci și laicii cu vocație și studii în domeniu, neuitând desigur că prima celulă catehetică din viața copilului este familia, fundamentală oricărei dezvoltări duhovnicești fiindu-i omului instituția celor 7 ani de acasă.

De ani de zile asistăm la o nedorită eludare a catehizării în parohiile noastre. Transferând parte din responsabilitate pe profesorul de religie, pe ora de religie, preotul paroh a renunțat a mai catehiza sau, atunci când a făcut-o, a făcut-o neprogramatic, fără un orizont al dezvoltării catehumenale a conștiinței mărturisitoare a creștinului copil ori adolescent, ca să nu mai vorbim de creștinul adult căruia predica, așa și atunci când este rostită, nu i-a adus un plus de lămurire de conținut al mărturisirii de credință ci, cel mult, o instalare sau dezinstalare de informație (ca să folosim limbajul modern al comunicării). Ceea ce nu s-a înțeles, poate, este faptul că inclusiv mesajul omiletic al preotului are cu în sine o dezvoltare programatică, de unde și structura Evangheliarului, un parcurs textual care este marcat de contextualizarea liturgic-sacramentală. Pe de altă parte săvârșirea slujbelor — de orice importanță socială ar fi ele — fără adaosul omiletico-catehetic s-a transformat prea mult în obicei pentru a mai fi văzut ca o anomalitate pastorală.

Pornind de la aceste repere, și multe altele, identificabile la o bună radiografiere a misiunii în parohii preotului, care credem că este absolut necesară să se realizeze cât mai curând, *Patriarhia Română* propune misiuni de astăzi a bisericii o nouă părghie lucrativă: proiectul „Hristos împărtășit copiilor”.

Beneficiind de efortul unor ani de experiență acumulată în direcția catehezei parohiale *Preafericirea Sa Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a binecuvântat dezvoltarea la nivel național a unei misiuni care, în mare parte, a propus-o și gestionat-o ani de zile ca Mitropolit al Moldovei. Beneficiind de ajutorul organizației World Vision dar mai ales de calitățile manageriale ale unui grup de lucru al cărui coordonator este PC. Pr. Dr. Constantin Naclad, Mitropolia Moldovei a dezvoltat o rețea amplă de catehizare a copiilor la nivelul parohiilor, susținută de metoda pe care, prin manuale și ghiduri de mare calitate psiho-pedagogică și teologică, *World Vision* le-a pus la dispoziția efortului pastoral. Încercarea nu era nouă, în urmă cu ceva ani ea având un început prin colaborarea asociației internaționale cu *Oastea Domnului*. Pentru cei cu *frisoane* la nume de asociații să spunem că numai susținerea logistică pentru implementarea proiectului aparține WV, conținutul materialelor fiind produsul catehumenal al muncii unor teologi și psiho-pedagogi ortodocși, materialelor românești imprimându-li-se un amplu caracter național.

Ce aduce nou proiectul? În primul rând că restaurează locul și timpul catehizării: în biserică, îndată sau înaintea desfășurării slujbei liturgice. Apoi simplifică enorm structura metodologică, reiterând fundamentele evanghelice și patristice ale catehizării prin aplicarea unei structuri de lecție noi: descoperirea prin aplicație, lecția scripturistică, activități interactive legate de viața Bisericii, versetul biblic cheie, colțul casei și al familiei-aplicare gen *temă pentru toată casa*. Nu în ultimul rând îl obligă pe preot să se pregătească, să citească și să mediteze la Cuvântul lui Dumnezeu, metodic și formativ, în sensul unei creșteri spre comunicarea către copii a adevărilor de credință, efort deloc mic.

În perioada 27-28 august 2008 s-a desfășurat, la București, Seminarul Național „Hristos împărtășit copiilor”, un seminar de informare și conturare a planului național de implementare a proiectului pornind de la Hotărârea Sf. Sinod de înființare, la nivelul fiecărei Eparhii a câte unui *Birou de catehizare a tineretului*, birou care în fapt este un *Birou Diecezan de catehizare Parohială*, pentru că ar fi absurd să credem că celelalte categorii de vârstă din Biserică n-ar mai avea ce învăța în cele ale mântuirii. Mesajul *Preafericirii Sale Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, prezentat de către Dr. Bogdan Popescu, Consilier Patriarhal sector Teologic-educational, tocmai acest aspect a subliniat, al unei asumări în libertate și cu responsabilitate a misiunii învățătoarești, dar al Mântuitorului lăsat Bisericii. Cuvintele mesajului au împlinit celelalte mesaje adresate participanților din fiecare Eparhie a Patriarhiei Române care au fost prezentate de către Dna Anita Del Haas van Dijk, director național World Vision România, Dl. James Morgenroth, coordonator din partea YBC a proiectului, Dl. Dr. Vasile Timiș, Inspector General în cadrul Ministerului Educației și Cercetării.

Lucrările au continuat apoi prin prezentarea istoricului proiectului *Hristos împărtășit copiilor*, ca și a unor module din cadrul acestuia, realizate de către PC Constantin Naclad Inspector Patriarhal, desemnat cu gestionarea acestui sector, atât de sensibil, al catehezei parohiale. Foarte interesante au fost mărturiile de pe teren, experiențele mărturisite de o serie de preoți implicați în această misiune. Experiența Mitropoliei Olteniei, a unor parohii din Eparhia Vâlcei sau inițiativele altor Eparhii au fost subiectul unor discuții foarte generoase. Principala temere exprimată în discuții este aceea de a nu fi îngropată și o astfel de inițiativă, odată cu oficializarea ei. Pentru aceasta s-a stabilit un calendar de implementare, unitar, asupra căruia vom reveni în numele viitoare. De altfel *Telegraful Român* și *Revista Teologică* vă va ține la curent și cu aspectele realizării acestui proiect la nivelul Mitropoliei Ardealului.

Pr. conf. univ. dr. Constantin NECULA

2008 – ANUL ANDREI ȘAGUNA

Andrei Șaguna și românii ortodocși din protopopiatele Covasnei și Harghitei

Personalitatea marelui ierarh-cărturar Andrei Șaguna, acest „mesia al Transilvaniei” secolului al XIX-lea, a avut o influență benefică și asupra românilor din Arcul intracarpatic. Și nici nu se putea altfel. Cu recunoscutele sale calități de ierarh, om politic și „manager” de excepție, a inclus printre prioritățile pastorației sale sprijinirea încercaților săi credincioși din fostele scaune secuiești, conștientizând situația deosebită în care se găseau aceștia: „Știm cu toții lubiților – spune mitropolitul Andrei Șaguna, într-o circulară din anul 1870 – între ce împrejurări critice au trăit conștrații noștri din ținutul Secuimii și trăiesc încă și până în ziua de astăzi. Cu toții simțim dăunătoarele urme ce le-au lăsat influențele timpului de mai înainte asupra creștinilor noștri din Secuime. Nicăieri nu este atât de amenințată naționalitatea și confesiunea noastră ca acolo. Să prevenim deci lubiților, pericolul acesta ce ne amenință cu pierderea unui membru însemnat din trupul bisericii și națiunii noastre, dând bucurios flerul nostru fraților care doresc înaintarea bisericii și școlii lor, dar le lipsesc mijloacele”.

Pornind de la o foarte bună cunoaștere a realităților din zonă, mitropolitul Andrei Șaguna, și-a conceput acțiunile de sprijinire a românilor din secuime, ca parte integrantă a strategiei sale, pe termen mediu și lung, de propășire a românilor ardeleni, prin asigurarea cadrului instituțional, de organizare comunitară – bisericească și laică – și a suportului material și financiar necesar prezervării și afirmării identității ortodoxe și românești, în condițiile istorice ale acelor timpuri. Folosind cunoscutul proverb chinezesc, vom spune că mitropolitul Andrei Șaguna nu le-a dat credincioșilor săi numai „pește”, dar i-a învățat, în primul rând „să pescuiască”. Și, Doamne, cât de greu a fost! Erau întâi de înfruntat condiții obiective, socio-politice și naționale potrivnice, care își puseseră amprenta de secole asupra existenței românilor ortodocși. Nu în ultimul rând, trebuia luptat cu vechi deprinderi și comodități, cu atitudini și comportamente tradiționaliste devenite anacronice față de cerințele timpului respectiv.

Ceea ce s-a petrecut în secolul al XIX-lea postpașoptist în Arcul intracarpatic, deși situația era aici mult acutizată, reflectă, la o scară locală, starea și schimbările pe care le-a cunoscut întreaga Biserică Ortodoxă Română din Transilvania. A fost o vreme a multor decizii, înnoiri care au făcut ca Biserica strămoșească din Ardeal să dobândească o nouă înfățișare. Cu toate sinuozitățile, Biserica Ortodoxă din Ardeal reușea să se impună într-un mod mult mai pragmatic, mai ales în urma restaurării Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania și Ungaria. De aceea, istoria bisericii strămoșești este dominată de figura marelui mitropolit Andrei Șaguna care, într-un context politic deloc favorabil, a realizat fapte durabile pentru statutul Bisericii Ortodoxe din Ardeal. În condițiile istorice create după dualismul austro-ungar, Biserica a rămas o instituție românească recunoscută, devenind un adevărat forum de conducere pentru românii ardeleni, nu numai în probleme bisericești, ci și culturale și naționale.

Toate marile realizări șaguniene legate de „emanciparea politică și bisericească a națiunii române... de progresul învățământului românesc de toate gradele – dar mai ales poporal – de înființarea Asociațiunii Astra și a primei tipografii românești în Sibiu, de editarea ziarului „Telegraful Român”, de tipărirea altor cărți și de toate celelalte” se regăseau, cu efectele lor binefăcătoare, în viața comunităților românești de la curbura interioară a Carpaților.

Cercetări de detaliu ale stării comunităților românești ortodoxe din spațiul curburii intracarpatic⁴ surprind traseul sinuos al înțelegerii și alinării protopopilor – al preoților, în general, ca și al poporenilor – din „vechil val” la suflul nou, de cursă lungă impus de Andrei Șaguna și în această zonă. Era vorba, mai ales, despre capacitatea sau incapacitatea protopopilor ortodocși din sud-estul Transilvaniei de a înțelege vremurile, despre componenta pragmatică a activității și strădaniilor acestora de a gestiona corespunzător relațiile cu autoritățile

locale și a promova strategii de comunicare adecvate cu aceștia, în scopul obținerii unui tratament egal al trebuințelor și aspirațiilor românilor cu al celorlalte naționalități.

Dar, tuturor condițiilor inechitabile în care funcționa întreaga Biserică ortodoxă, în acea zonă li se adăuga, de multe ori, lipsa forțelor umane de un nivel mai ridicat, așa cum și-l dorea Andrei Șaguna. Ororile pașoptiste antiortodoxe au accentuat acest tablou sumbru. În astfel de condiții, pe lângă altele, meritul lui Andrei Șaguna a fost că a ambiționat preoții români la o viață și o activitate – pe cât era posibil – asemenea slujitorilor tuturor bisericilor transilvane, adeseori înfruntându-i, impunându-le reguli stricte. Doar nedreptățile seculare au făcut ca marile lucrări cărora li se dedicau să fie mai modeste decât ale celorlalți.

În studii și articole din ultimele decenii, majoritatea apărute în anuarul „Angvstia”⁵ și în volumul din care am citat mai sus, se prezintă, detaliat și cuprinzător, informații despre viața bisericească și comunitară ortodoxă și românească, școala confesională ortodoxă, bururile de care dispunea parohiile ortodoxe, liderii locali și relațiile acestora cu autoritățile laice și bisericești, viața cotidiană și mentalul colectiv, focalizând cercetarea asupra a ceea ce Ana Grama numește „Mică istorie” ori, de ce nu, „lumea anonimilor” ș.a.

Pe lângă sprijinul concret și nemijlocit acordat românilor din sud-estul Transilvaniei, Andrei Șaguna a stimulat și promovat solidaritatea tuturor românilor transilvăneni cu aceștia și a asigurat racordarea vieții românești din zonă la viața culturală și comunitară românească din Transilvania. Un exemplu interesant este acela că, după ce a fost nevoit să-l destituie pe cunoscutul protopop Petru Pop, din Brețcu, care, fie și bine intenționat, producea o stare tensionată în zonă, nepotrivită în acel moment istoric, și după trecerea la Domnul a protopopului Nicolae Popescu din Mărtănuș, Andrei Șaguna găsește și apreciază omul potrivit la locul potrivit și dă un al treilea protopopiat unui aceluiași protopop: „...cu privire la împrejurările acestea, constrâns fiind de cerințele timpului de față și luând în băgare de seamă și rugămintea ce s-a așternut de către o parte a preoșimii noastre, am aflat de bine, în coînțelegere cu Consistoriul diecezan, a încredința administrarea tractului protopopes al Treiscaunelor preacinstiei sale părintelui protopop al II-lea al Brașovului Ioan Pétrie” (Hotărârea Consistoriului din 3 iunie 1861)⁶. Cu venirea acestui luminat protopop în fruntea tractului Treiscaunelor, viața bisericească și școlară intră într-o fază de revigorare și progres, împreună cu protopopul Ioan Moga, cei doi lideri spirituali locali ai românilor reușesc⁷, cu sprijinul Mitropoliei din Sibiu, să asigure preoți și învățători calificați în majoritatea parohiilor și școlilor confesionale⁸.

De menționat faptul că, în timpul păstoririi mitropolitului Andrei Șaguna, în protopopiatul Treiscaune au fost construite bisericile: Întorsura Buzăului (1848), Hăghig (1854), Sita Buzăului (1862), Mărcuș (1864), Aita Mare (1866), Toplița (1867), Ojduța (1868), Cernat (1872), Sf. Gheorghe (1872) – biserică refăcută, la care trebuie să menționăm progresele înregistrate în organizarea și desfășurarea școlilor confesionale, preoții hirotoniți pe seama unor parohii din zonă, colectele organizate pentru sprijinirea construirii unor biserici, bursele acordate unor tineri ș.a.⁹

Aceste realizări esențiale pentru existența unui popor, adevărat „testament” al mitropolitului Andrei Șaguna întru apărarea unității românești și a credinței ortodoxe, au fost continuate de discipolii săi, care au fost mulți și vrednici, iar creștineasca lor osteneală a lăsat urme durabile, până în zilele noastre. Să menționăm, în acest context, sprijinul primit de românii din fostele scaune secuiești, de la ierarhii ardeleni ce i-au urmat Marelui Andrei: viitorul patriarh Miron Cristea, mitropolii Nicolae Bălan, Nicolae Colan și Antonie Plămădeală, episcopii Justinian Teulescu, Veniamin Nistor, Emilian Antal și mulți alții – o parte dintre ei născuți pe aceste meleaguri¹⁰.

Toate acestea, și multe altele, transmise din generație în generație, au făcut ca personalitatea lui Andrei Șaguna, cu toate interdicțiile regimului comunist, să fie prezentă în mentalul colectiv al românilor din Arcul intracarpatic. Și astfel, mitropolitul Andrei Șaguna a devenit patronul spiritual al unei asociații neguvernamentale, ce urma să devină simbol pentru strădaniile românilor de a-și prezerva și afirma identitatea, într-un areal multiethnic și pluriconfesional în care, după decembrie 1989, odată cu câștigarea drepturilor și libertăților pentru toți cetățenii, s-au reactivat și demersurile autonomiste și separatiste.

În acest context, Liga cultural-creștină „Andrei Șaguna” s-a constituit în 14 martie 1992 și a fost recunoscută ca persoană juridică prin sentința civilă nr. 21/PJ din 20 aprilie 1992 a Judecătoriei Sf. Gheorghe. În hrisovul de întemeiere al Ligii, stă scris: „Întâmplatu-s-a astăzi, în prima sâmbăta a postului mare, în sâmbăta lui Pavel, din anul Domnului 1992 martie 14, în sfânta catedrală cu hramul Sfântul Nicolae din municipiul Sf. Gheorghe, când dreptcredincioși ai bisericii române, cu gândul curat al unirii în credință, pentru izbândă năzuințelor de propășire a ființei naționale (...) în aceste ceasuri de cumpănă și neliniște, crezând în dreapta rânduială, au convenit în mod liber să constituie Liga cultural-creștină „Andrei Șaguna”¹⁰.

ANDREI ȘAGUNA este astfel pentru noi un punct de referință, luminos, ce ne aduce, de peste mai bine de o jumătate de secol, încurajarea de care avem încă nevoie și nădejdea în mai bine, pe care însuși a cultivat-o în întreaga sa viață de ierarh și lider național al românilor. Dacă imaginea sa continuă, iată, să remobilizeze

toate energiile românești din zonă și să le pună în slujba obștii creștinești a urmașilor celor pe care i-a păstorit mai bine de un sfert de veac, faptul se datorează dimensiunilor reale ale înfăptuirilor sale, care depășesc anii, deceniile și chiar veacurile.

¹ Arhivele Naționale Covasna, Fondul Parohia ortodoxă Cernat, Dos. 1/1870, p.10.

² Constantin Voicu, *Biserica strămoșească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român*, Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu, 1989, p. 254.

³ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p.106.

⁴ Ioan Lăcătușu, *În loc de prefață*, în Ana Grama Brescan, *Români sudtransilvani în secolul al XIX-lea. Contribuții documentare*, Editura Arcuș, 2007, p.12.

⁵ Vezi ANGVSTIA, nr. 1-10, 1996-2006. Sumar general, Ibidem, nr. 11, 2007, p. 9.

⁶ Ana Grama, *Op.cit.*, p. 23-79.

⁷ Ioan Lăcătușu, Vasile Lechințan, Violeta Pătrunjel, *Români din Covasna și Harghita. Istorie. Biserica. Școală. Cultură*, Editura Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2003, p. 145.

⁸ Andrei Șaguna și românii din Secuime, în Ioan Lăcătușu, *Identitate și cultură la românii din secuime*, Editura Carpatica, Cluj-Napoca, 1995, p. 169-174.

⁹ Ierarhi ortodocși ardeleni și românii din Covasna și Harghita, în *Dănuire românească în Covasna și Harghita*, Editura România pur și simplă, București, 2007, p. 17-168.

¹⁰ *Buletinul Ligii Cultural-Creștine „Andrei Șaguna”*, vol. I, Sf. Gheorghe, 1998, p. 57.

Dr. Ioan LĂCĂTUȘ,
director la Centrul ecleziastic de
documentare „Mitropolit Nicolae Colan”
Sfântu Gheorghe, jud. Covasna

Sufletul lui Șaguna*

Cuvântul Scripturii ne îndeamnă categoric să ne aducem aminte de lucrurile părinților noștri, ca să putem lua „mărire mare și nume veșnic” (I Mac 21, 51).

Ascultând glasul tainic al acestor îndemnuri sfinte, să cercăm a ne da seama de realitatea, pe care o semnifică în istoria și în vieța noastră națională sufletul lui Șaguna!

Prin ce s-a învrednicit Mitropolitul Andrei Șaguna să fie așezat în cadrele istoriei noastre naționale alături de cei mai buni îndrumători și de cei mai mari educatori ai neamului nostru din toate timpurile?

Întâiu, prin credința statornică și victorioasă, din care a isvorât nestrămutata lui hotărâre de a servi, în orice împrejurări, cu cel mai desăvârșit devotament cauza bisericii și a națiunii române.

În rândul al doilea, prin importantul spor de viață religioasă, culturală și politică, pe care activitatea lui multilaterală, deopotrivă de bogată în sacrificii ca și în rezultate epocale, a isbutit a-l adăuga patrimoniului nostru național atât cu ajutorul scrierilor sale, cât mai ales cu acela al instituțiilor create de dânsul împreună cu contemporanii săi.

Și în sfârșit, prin contopirea deplină a personalității sale în personalitatea națională a poporului nostru, din sufletul căruia la cea dintâiu atingere cu sufletul marelui său arhieru și conducător politic, au țâșnit, ca din stânca lovită de toiagul lui Moise, minunate isvoare de apă vie, trezindu-se din seculara lor așpire energiile creatoare în toate domeniile vieții, energii reținute de-o parte prin îndelungata vârstă de copilărie a poporului nostru, iar de altă parte năbușite prin vitregia stăpânirilor străine, din trecutul nostru de robie. Îndată-ce energiile acestea au început a se simți descătuseate măcar în domeniul vieții bisericești și culturale, s-a pornit cu toată însuflețirea și cu întreg avântul tinerețelor opera de fundamantare a vieții noastre naționale-politice, religioase și culturale, operă inspirată în mare parte de însuși povățuitorul Andrei Șaguna, săvârșită însă cu colaborarea voluntară a milioanele de credincioși, veseli că în sfârșit le-a

fost dată puțința de a începe să clădească și pentru dânsii, după ce secolii de-arândul clădiră și se sacrificară numai pentru alții.

Această entuziastă muncă colectivă a dat într-un sfert de secol roade îmbelșugate, după care generațiile anterioare au luptat și-au suspinat zadarnic...

Între multe alte însușiri eminente, Șaguna a avut, în măsură mai mare decât oricare altul dintre contemporanii săi, darul de a mângâia poporul prin cuvinte duhovnicești, potrivite să-i miște inima și să-l înduplece la fapte. De aceea în toate acțiunile sale primează gândul și dominează stăruința de-a trezi în sufletul poporului un interes luminat și statornic pentru tot ce plănua el să facă spre binele și înaintarea națiunii române.

Înțelegând deplin, că numai în chipul acesta se poate sădi în sufletul mulțimii conștiința demnității personale și naționale, el n-a voit să dea poporului nimic de-a gata, n-a voit să octroieze, să impună nimic în mod autoritar, ci întocmai ca odinioară vestitul părinte bisericesc Ciprian, ținea să respecte în toate împrejurările tradiționala formulă a democrației creștine: coram populo și să nu îndeplinească nici un act mare fără consimțământul poporului (sine consensu plebis). Acest procedeu nu a fost în sistemul lui de păstorire duhovnicească și de conducere politică o invenție întâmplătoare, ci rezultatul unei îndelungate cugetări și al unei convingeri nestrămutate, pe care a ținut să o mărturisească răspicat în cel mai solemn moment al vieții sale, cu prilejul sfințirii de episcop, în catedrala din Carloviț, chemând pe însuși Dumnezeu ca mărturie pentru sinceritatea și adevărul acestor cuvinte: „Tu, Doamne, știi că spre scopul vieții mele a alerga dolesc: pe Românii transilvăneni din adâncul lor somn să-i deștept și cu voia cătră tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i trag...”

Deci „cu voia poporului” (cum consensu plebis) era lozinca cu care Șaguna își începea, în vișorul celor mai grele împrejurări, activitatea arhierască. În sensul acesta era pregătit să lupte cu toate puterile potrivnice, spre a-și duce la îndeplinire scopul vieții și programul activității sale.

Ioan LUPAȘ

* Cuvântare rostită în catedrala mitropolitană din Sibiu la împlinirea unei jumătăți de secol de la moartea lui Șaguna

Gânduri la centenarul adormirii întru Domnul a episcopului NICOLAE POPEA (1826-1908)

Ori de câte ori suntem nevoiți să ne reîmprospătăm evenimente mărețe petrecute în istoria neamului sau a Bisericii noastre, sau să readucem în atenție personalități remarcabile care și-au pus amprenta asupra vremurilor în care au trăit și dincolo de acestea, suntem nevoiți să scrutăm „negura istoriei”, intrând în contact direct cu evocările evenimentului sau a personalității la care ne referim.

Nu e ușor să întrezărim dinamica istoriei vremurilor pe care Nicolae Popea le-a trăit; vremuri de luptă pentru identitatea națională a culturii și a Bisericii noastre ardelen. Chiar și cu riscul de a nu reuși pe deplin, mă voi încumeta să o fac, măcar și numai pentru a reduce în atenția celor de astăzi chipul unui om cu totul de excepție.

Personalitate bisericească remarcabilă, cleric cărturar, om activ pe tărâmul vieții politice, dascăl de teologie, Nicolae Popea și-a înveșnicit numele în mod deosebit grație relației de suflet pe care a avut-o cu mitropolitul Andrei Șaguna, cel care a fost „începutul a toate” pentru Ortodoxia românească din Ardeal, cum avea să spună atât de frumos pr. Dumitru Stăniloae.

Născut pe data de 17 februarie 1826 în Satulung (jud. Brașov), în familia preotului Neagoe Popea și a soției sale Voica, tânărul Neagoe (Nicolae) Popea a cunoscut încă din casa părintească noblețea slujirii la altarul Bisericii și lupta pentru identitatea națională. Studiile gimnaziale le-a urmat la Brașov și la Blaj, după care a absolvit Dreptul la Cluj, continuat cu doi ani de studii teologice, între 1846-1848, la Viena. Revenit acasă pentru a-și susține compatrioții în Revoluția de la 1848, Neagoe Popea a funcționat ca jurist în Cluj, unde a și fost inițiatorul unei societăți de lectură, ajungând ulterior să lucreze în administrația locală, la Deva și Șomcuta Mare. Nobil în purtare și caracter, ajunge să fie cunoscut de către însuși Andrei Șaguna, căruia murindu-i în anul 1854 secretarul eparhial (protos. Grigore Pantazi) îl cheamă la Sibiu pe tânărul Neagoe Popea pentru a-i sta alături. Aici, la Sibiu, a fost între anii 1855-1889 secretar, ulterior asesor consistorial, dascăl de teologie la Institutul teologic-pedagogic andreian și „vicar arhiepiscopesc”. De la Sibiu va pleca în anul 1889 ca episcop de Caransebeș, unde va păstori până la mutarea sa la Domnul, petrecută pe data de 26 iulie 1908.

În *Memoriile Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna* aflăm că Neagoe Popea a fost călugărit în praznicul Bunei Vestiri, în 1856, de către însuși Andrei Șaguna, primind numele de Nicolae¹, slujbă ținută în „biserica din suburbiul Iosefin” (biserica cunoscută astăzi sub denumirea „din Groapă”). Tot din însemnările lui Andrei Șaguna aflăm că pe data de 22 august 1871, după „sărbătoarea jubileului meu”, respectiv sărbătorirea celor 25 de ani de slujire a sa „în Biserica Ardealului”, a avut loc și un „sinod anual episcopesc”, în cadrul căruia au fost promovați ca arhimandriți din treapta de protosingheli Nicolae Popea și Miron Romanul, fapt care a dus ulterior la „multă polemică”².

Dimensiunea slujirii bisericești a lui Nicolae Popea e strâns legată de aspectul vieții sale de cleric cărturar. El a luat parte la toate reformele bisericești ale lui Șaguna. „Cât a stat pe lângă Andrei baron de Șaguna a lucrat împreună cu acesta actele cele mai însemnate, chiar și la Statutul Organic, de aceea cu drept cuvânt se și numește „mâna dreaptă a lui Șaguna”³. Nicolae Popea a avut totodată și „un real merit în tipărirea manualelor din vremea lui Șaguna”⁴.

Activitatea propriu-zisă la catedră a lui Nicolae Popea a fost doar până pe data de 1

septembrie 1870, când Andrei Șaguna l-a numit „vicar arhiepiscopesc”. A ținut cursuri de Morală, Drept și Istorie bisericească. „Foștii săi elevi l-au descris ca pe un profesor foarte bun, milos, drept, uman, bogat în cunoștințe și experiențe, conștient și de o paciență exemplară”⁵.

Petru Șpan era de părere că: „Valoarea episcopului Popea nu rezidă în activitatea dezvoltată pe terenul școlar, căci aici prea puțin i-a fost dat să lucreze... ci în personalitatea sa, ca bărbat al Bisericii pe terenul organizării, conducerii și administrării bisericești”⁶. Cu toate acestea, Nicolae Popea ne-a lăsat câteva lucrări de referință legate de personalitatea mitropolitului Andrei Șaguna. Fără munca de „biograf al lui Șaguna”, pe care a depus-o Nicolae Popea, am fi știut mult mai puține lucruri despre cel care a dat măsura slujirii arhieresti la Sibiu, despre mitropolitul Andrei Șaguna. Dintre aceste lucrări, amintim: *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna*, Sibiu, 1879, 387 p.; *Memorialul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna sau luptele naționale politice ale românilor, 1846-1873*, Sibiu, 1889, 408 p.; și nu în ultimul rând, *Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei*, Sibiu, 1870, 354 p.

Cu siguranță că aceste lucrări i-au adus recunoașterea academică a demersurilor sale de cercetare, motiv pentru care a fost ales la 13 septembrie 1877 membru onorific al Academiei Române, iar pe data de 8 aprilie 1899 membru titular al acesteia, fiind, după cum s-a și remarcat, al doilea ierarh ales ca membru al Academiei Române, după Melchisedec Ștefănescu al Romanului⁷.

Nicolae Popea a fost însă o personalitate activă și în planul vieții politice, fiind deputat în Dieta Transilvaniei și în Senatul Imperial, poziție în care a militat pentru drepturile Bisericii și neamului său. Datorită felului său de a se comporta pe tărâm politic, în 1881 a fost ales președinte al Comitetului național, poziție în care a făcut întotdeauna o politică activă, acționând după modul de gândire al mentorului său, mitropolitul Andrei Șaguna. Aflăm că: „Nicolae Popea n-a cochetat niciodată cu oamezii stăpânirii, nu și-a pătat cinstea toaigului său arhieresc și nu și-a profanat dreptul cel sfânt al limbii sale cu nici un prilej, iar politicianilor târgovești le-a fost pururi dușman declarat”⁸.

Aflat în 1873, anul mutării la Domnul a mitropolitului Andrei Șaguna, în postul de „vicar arhiepiscopesc”, arhimandritul Nicolae Popea a devenit „candidatul opiniei publice la scaunul mitropolitan”. Însă comploturile și dușmănia celor care erau deranjați de verticalitatea și mintea sa scilpitoare au dus la tot felul de scenarii, în special în ziarul *Albina* (dintre acești „scenariști” îi amintim pe Vincențiu Babeș și Ioan Hannia)⁹. Aceste atitudini l-au determinat pe înțeleptul arhimandrit să se retragă din cursa pentru scaunul mitropolitan, deși poate alegerea sa ar fi fost o soluție nimerită. Cu toate acestea, după trecerea la cele veșnice a episcopului Nicolae Popea, Gh. Tulbure nota: „Luptând alături cu Șaguna pentru redobândirea mitropoliei, s-a crezut în drept să-i ia și moștenirea scaunului său; soarta însă l-a hărăzit altora, lăsând lui Popea numai deziluzia amară, din care nu s-a putut reculege până la moarte”¹⁰.

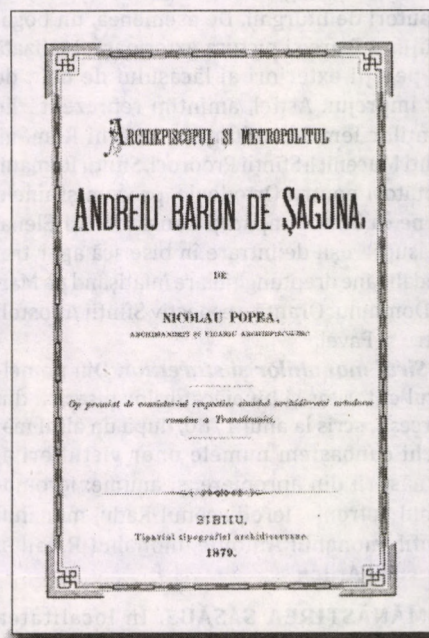
Arhimandritul Nicolae Popea a fost așadar în slujirea de „vicar arhiepiscopesc” la Sibiu din anul 1870 până în anul 1889 (anul alegerii sale ca episcop al Caransebeșului), atât în ultimii ani ai vieții lui Șaguna, cât și sub Procopie Ivașcovi și, ulterior, sub păstoria lui Miron Romanul, perioadă în care era receptat ca lider al „șaguniștilor”.

Devenit în anul 1889 episcop al Caransebeșului, Nicolae Popea avea să se folosească în pastorația sa de întreaga experiență acumulată în urma conlucrării în principal cu Andrei Șaguna. Așa cum s-a evidențiat, la Caransebeș episcopul Nicolae Popea a achiziționat o nouă clădire pentru Institutul teologic-pedagogic de acolo, s-a implicat în crearea unei pleiade de profesori și a militat pentru păstrarea caracterului românesc al Școlilor primare îndrumate de către Biserică, contracarând atât cât a putut politica antiromânească a Parlamentului de la Budapesta etc.¹²

Pe data de 26 iulie 1889, distinsul episcop Nicolae Popea, împovărat de greutatea anilor,

avea să se mute la Domnul, moment pe care-l aștepta cu nerăbdare, dorind astfel să se înălțeze dincolo de timp cu mentorul său, mitropolitul Andrei Șaguna. În mormântat în cimitirul bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul” din Caransebeș, biserica în care a slujit timp de 19 ani, episcopul Nicolae Popea poate constitui o paradigmă vie pentru mulți dintre cei implicați în chip responsabil astăzi în ogorul Domnului...

Contemporan cu momentul mutării la Domnul a episcopului Nicolae Popea, Gh. Tulbure nota: „Cu trupul gârbovit de povara anilor, cu sufletul mâhnit de decepțiile zilelor rele, a adormit, într-o zi de la sfârșitul lui iulie, venerabilul moșneag Nicolae Popea, episcopul ortodox al Caransebeșului. Moartea lui... n-a fost pentru nimeni o surprindere, după ce adevăratul Popea se stinsese demult. Ea a stârnit totuși în multe inimi bune un suspin de jale curată, într-altele dimpotrivă a trezit bucurie, reînviind nădejdi apuse și visuri adăpostite în taină”¹³.

Din păcate, spațiul limitat de publicare mă îngreșează să reproduc anumite pasaje ample din *Pastoralele* sau lucrările sale, pentru a ilustra modul extrem de direct, înțelept și deplin prin care știa să trateze absolut orice tematică. Nu rezist însă tentației de a nu reda un fragment din monografia lui Șaguna, conținut care oglindește atât soarta lui Șaguna, cât și a sa proprie, bine știind că nici el nu a fost perceput de contemporani la justa lui valoare: „Rari bărbați mari sunt, care să-și vadă recunoscute meritele, după adevărata lor valoare. Din contră, cu cât mai mari și mai salutare sunt faptele lor: cu atât mai neplăcuți și mai odioși chiar se fac ei înaintea oamenilor, pentru acele fapte. Ei în loc să se prețuiască după merit, se văd de cele mai multe ori desconsiderați din partea acelora chiar, cărora le făcuseră cel mai

mare bine: se văd calomnizați, înnegriți, trași în tină și amărați până la suflet, de către frații lor, de către fiii lor chiar, care se îndulciră mai mult din fructul luptelor și ostenețelor, din generozitatea lor... Dară, deși bărbații cei mari împreună cu faptele lor, puțin se prețuiesc în viață, ei cu atât mai mult se stimează după moarte... Până când avem binele în mână nu-i știm prețui valoarea: dar după ce-l pierdem, începem a-i cunoaște lipsa dorind a-l mai avea... Egoismul! Egoismul! Se zărește pretutindeni și în toate, ridicându-și capul ca o hidră; el, această cangrenă a societății, ce roade la rădăcina pomului vieții sale și bântuie omenirea sub diferite forme, e cauza tuturor relelor și nenorocirilor ce ne apasă”¹⁴.

Aflați la împlinirea centenarului de la mutarea sa la Domnul, ne putem întreba pe bună dreptate ce ne inspira această figură luminoasă a trecutului Bisericii noastre? Cercetând câmpul activității sale bisericești, ne minunăm de tenacitatea care l-a caracterizat. Urmărinte preocupările sale pe tărâm politic, ne izbește echilibrul și cumpătarea de care a dat dovadă, nemurdărindu-și reverența în tina jocurilor politice... Privind la chipul său de cărturar, ne întâmpină un stil domol și în același timp extrem de realist, un om care te odihnește lecturându-l... Întâlnești cu adevărat vocația unui cleric cărturar: „...o însușire cu care... prea puțini vlădici se pot lăuda”¹⁵, după cum nota un contemporan al său.

Încercând să închei scurta mea evocare, mă duce gândul la lucrarea lui Nicolae Iorga, cu titlul *Oameni care au fost*, și îmi dau seama că Nicolae Popea nu și-ar afla locul în ea, deoarece el nu numai că a fost, ci este!...

¹ *Memoriile Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1846-1871*, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1923, p. 88.

² „Cronică. Nicolae Popea”, în *Luceafărul*, nr. 5/1906, p. 119.

³ *Memoriile Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1846-1871*, p. 100-101.

⁴ „Cronică. Nicolae Popea”, în *Luceafărul*, nr. 5/1906, p. 119.

⁵ Dr. Petru Șpan, *Școala lui Șaguna*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1909, p. 24.

⁶ *Ibidem*, p. 26-27.

⁷ *Ibidem*, p. 24.

⁸ Vezi Mircea Păcurariu, „Un colaborator devotat al lui Andrei Șaguna: Nicolae Popea”, în vol. *Cărturari sibieni de altădată*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 119-124.

⁹ Gh. Tulbure, „† Nicolae Popea – 1826-1908”, în *Revista Teologică*, nr. 7-8/1908, p. 278-279.

¹⁰ Vezi Mircea Păcurariu, *ibidem*.

¹¹ Gh. Tulbure, *ibidem*, p. 278.

¹² Vezi Mircea Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 341-342.

¹³ Gh. Tulbure, *ibidem*, p. 277.

¹⁴ Nicolae Popea, *Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1879, p. 1-3.

¹⁵ Gh. Tulbure, *ibidem*, p. 279.

Dr. Ștefan TOMA

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

1. Parohia Ilimbav – Protopopiatul Agnita
2. Parohia Merghindeal – Protopopiatul Agnita
3. Parohia Noiștat – Protopopiatul Agnita
4. Parohia Vecerd (Metiș) – Protopopiatul Agnita
5. Parohia Spitale III Brașov – Protopopiatul Brașov
6. Parohia Spitale V Brașov – Protopopiatul Brașov
7. Parohia Șmig – Protopopiatul Mediaș
8. Parohia Velț – Protopopiatul Mediaș
9. Parohia Fântânele-Cacova – Protopopiatul Săliște
10. Parohia Cisnădioara – Protopopiatul Sibiu

Termen de concurs: 15 septembrie – 15 octombrie 2008

Cei care doresc să ocupe aceste posturi vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile Protopoștești, anexând (unde e cazul) adevărinate cu certificatul de la cursurile de îndrumare. După expirarea termenului de concurs, Oficiile Protopoștești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P.C. Protopoși sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa: vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, situația socială (domiciliu, copii, părinți, locul de muncă al soției etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

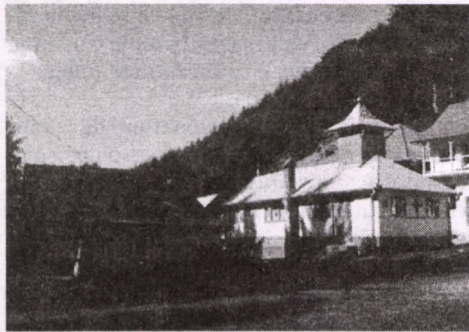
Termen de contestație: 15 zile de la data numirii.

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Consilier administrativ-bisericesc

URME DIN TRECUT

Mănăstirile ortodoxe dispărute
Județul Sibiu (III)

MĂNĂSTIREA TURNU ROȘU. Viața monahală din arealul comunei Turnu Roșu, fostă Porcești, a fost întreruptă abuziv în secolele trecute, pe fondul mișcărilor religioase ce au zguduit Transilvania în secolul al XVIII-lea. Mai târziu autorităților comuniste au încercat să anuleze orice urmă a existenței lăcașului de cult și al vetrei monahale.

Historicul zidirii. Primele informații despre mănăstirea de la Porcești, satul în care Matei Basarab, domnul Țării Românești, a ridicat o biserică de zid în 1653, indică și existența unui așezări monahale pe Valea Caselor în Curechiuri (astăzi locul se numește „Lunca mănăstirii”). Din păcate nu cunoaștem, în stadiul actual al cercetărilor, nimic despre hramul inițial al acestui așezământ. Se pare însă că monahii de aici au fost potrivnici uniatismului, manifestându-și vizibil atașamentul față de credința înaintașilor. Acest fapt reiese din indicațiile episcopului rubean Mihail Olsavszky din Muncaci, care după trecerea sa prin spațiul transilvănean, indica, la 26 februarie 1747: „călugării din mănăstirea Porcești să fie scoși afară din țară”.

Însă cât de veche este această mănăstire nu putem ști cu siguranță, deși unele descoperiri pot plasa aproximativ, în timp, începuturile ei. Astfel, o cărămidă din vechea biserică păstrează în inscripția anului 1601, în timp ce o scândură de stejar de la acoperișul lăcașului de cult avea scobit anul 1661 an în care, probabil, a avut loc o refacere a mănăstirii. De asemenea, o inscripție pe un *Octoih* (Târgoviște, 1712), aflat în posesia bisericii din Turnu Roșu, consemnează: „Să se știe că acest *Octoih* l-a cumpărat Popa Ion cel sărac, din Porcești și l-a dat la mănăstirea Porceștilor. Anul 1757”, din care rezultă indirect vechimea vetrei monahale. Din această ultimă informație rezultă că la 1757 mănăstirea de la Turnu Roșu încă funcționa, astfel încât devine plauzibilă ipoteza distrugerii mănăstirii în urma acțiunii generalului Buccow.

O altă informație despre Turnu Roșu indică existența unei mănăstiri școli, căci: „mănăstiri școli găsim prin ținuturile de margine și în alte regiuni ale Transilvaniei... în Porcești, Sibiu, prima haltă a călugărilor veniți din Țara Românească spre a răspândi lumină și a întări în credință pe românii transilvăneni”.

Un lăcaș de cult, aparținând secolului al XIX-lea, este bisericuța veche a mănăstirii, ridicată de locuitorii comunei în jurul anului 1850. Aceasta a cunoscut o primă renovare în anul 1928, deci cu mult înainte de instaurarea regimului comunist. Mai târziu, în anul 1985, preotul Mihai Vrâncănu, paroh în Turnu Roșu a refăcut bisericuța din fostul complex monahal, urmărind chiar o refacere a programului iconografic în anul 1989. Lucrările au și fost demarate în acel an, dar s-au finalizat abia în 1990.

Arhitectura și pictura. Biserica de piatră, ridicată în 1850, rămâne o mărturie a vieții monahale de la Turnu Roșu. Deși de mici dimensiuni, biserica impresionează prin simplitate arhitecturală, precum și în căldura transmisă de programul iconografic. Un mic pridvor deschis, susținut la intrare de doi stâlpi de lemn, potențează și protejează intrarea în micul lăcaș de cult. În interior se poate observa un mic naos, de formă pătrată, având o cupolă plină precum și absida semicirculară a altarului. Forma pătrată a naosului este întărită și de cele patru arcade, care sunt străpunse pe

părțile laterale de două ferestre, toate având rolul de a susține tamburul cupolei. În exterior, în afara picturii, remarcăm lipsa oricărui turn pe naos sau altar, acoperișul fiind simplu, doar în partea de vest fiind amplasată o mică cruce metalică.

Pictura, în stil neobizantin, aparține lui Ioan Dobre, fiind începută, după cum arătam mai sus, în 1989, dar din cauza presiunilor regimului totalitar, oprită și continuată în 1990. Dintre scenele realizate în interior, în cupola închisă, remarcăm Iisus Hristos Pantocrator, iar în tambur pe Sfinții Evangheliști. În naos, pe pereții laterali apar scenele consacrate acestui spațiu, Învierea Domnului, în dreapta, respectiv Nașterea Domnului, în partea stângă. În conca altarului a fost reprezentată Maica Domnului cu Pruncul Iisus șezând pe tronul slavei iar în registrul inferior sfinți ierarhi și autori de liturghii. De asemenea, un bogat conținut îl are și pictura exterioară, realizată pe pereții exteriori ai lăcașului de cult, de jur împrejur. Astfel, amintim reprezentările Sfinților Ierarhi, a Sfinților Ierarhi Români, Sfinți Mucenici, Sfinții Prooroci, Sfinții Români, luptători pentru Ortodoxie, precum și unele scene ca Sfinții Împărați Constantin și Elena. Deasupra ușii de intrare în biserică apar trei medalioane dreptunghiulare înfățișând pe Maica Domnului Orantă, respectiv Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

Șirul monahilor și stareților. Din pomelnicul ctitorilor și binefăcătorilor bisericii din Porcești, scris la anul 1780, după un altul mai vechi cunoaștem numele unor viețuitori ai mănăstirii din apropiere, și anume: ieromonahul Sofronie, ierodiaconul Radu, monahul Teofil, monahul Antonie, monahul Rafail și monahul Ariton.

MĂNĂSTIREA SĂSĂUȘ. În localitatea Săsăuș a existat, în secolul al XVIII-lea o mănăstire ortodoxă. De pildă, în corespondența episcopului unit Petru Pavel Aron cu generalul Bucow se amintește, la 11 iulie 1761, de Susana, văduva preotului din Avrig, la momentul respectiv „monialis professa in asceteriolo ad Szasz-Hausz sito degens”, care intervenise pentru fiul ei, Porfirie. Ulterior, o însemnare, din 28 iunie 1782, de pe un *Penticostar* (Râmnic 1767), făcută de preotul Stan din Glâmbocia, menționa din nou această așezare monahală: „această sfântă carte... s-au lăsat de la monastirea Săsăușului la biserica din Săsăuș, al bisericii să fie în veacul lui cu afurisenie de la Sfinții Părinți”. Mențiuni despre această așezare mănăstirească avem și în anul 1765, când mănăstirea Săsăuș mai avea un singur viețuitor, pe Isaia, dar și un mic teren agricol, aferent așezării. Ulterior, această mănăstire a dispărut, păstrându-se însă și în tradiția locului.

MĂNĂSTIREA GURA RÂULUI. O informație marginală, despre posibila existență a unei alte așezări monahale, în arealul județului Sibiu, vine să întărească ipoteza că stadiul cercetărilor privind viața monahală nu a fost definitivat. De pildă, la *Gura Râului*, un document din anul 1558 menționează construcția unei Scharzen Kloster = mănăstirea neagră. După cum se știe, satul era în întregime românesc, iar sașii trecuseră deja la Reformă. De aceea, se poate presupune, că este vorba de o mănăstire ortodoxă, despre care însă, nu mai avem alte date. Nu știm când și-a încetat activitatea, dacă a avut viețuitori și nici durata în care a ființat ca așezământ monahal.

Bibliografie selectivă:

Zenovie Păclișanu, *Vechile mănăstiri românești din Ardeal*, extras din „Cultura Creștină”, Blaj, 1919, p. 15, 19, Ștefan Mețeu, *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1936, p. 138, 139, Nicolae Albu, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, 1944, p. 142, Hermann Fabini, *Atlas der siebenbürgisch-sächsischen Kirchenburgen und Dorfkirchen*, vol. I, Hermannstadt, 1998, p. 30.

Dr. Sebastian Dumitru CÂRSTEA

Expoziția-concurs:
„Icoana din sufletul copilului”
la a XVI-a ediție

Sibiu, 21 august – 20 septembrie 2008

În martie 1993, la sărbătoarea „Bunei-vestiri”, odată cu lansarea primului număr al revistei „Chemarea credinței”, editată de Patriarhia Română și dedicată copiilor și părinților, a debutat și expoziția-concurs „Icoana din sufletul copilului”, care a ajuns, în 2008, la a XVI-a ediție.

Participă la această manifestare religio-artistică copii din toată țara, de la cei de vârstă preșcolară și până la cei din ultima clasă de liceu. Este de remarcat și participarea unor copii din Republica Moldova.

Icoanele pictate sunt pe lemn și pe sticlă. Nu lipsesc însă nici fresca și mozaicul. Se mai adaugă obiecte de artă religioasă precum: cruci din lemn și metal, machete de biserici, ceramică, ouă încondeiate, țesături, împletituri, broderii, sculptură în lemn.

În 2008 s-au organizat două astfel de expoziții-concurs: la Bacău și Sibiu.

Referindu-ne la expoziția de la Sibiu, precizăm că aceasta a fost organizată în foaierea Corpului B al Bibliotecii „ASTRA”, sub patrona-

jul Patriarhiei Române, Mitropoliei Ardealului, Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, Inspectoratului Școlar al Județului Sibiu, Complexului Muzeal Național „ASTRA” Sibiu și Asociației „Urmașii Sfinților Brâncoveni”.

Doamna profesoară Negulescu, redactor coordonator la revista „Chemarea Credinței”, a avut responsabilitatea organizării tuturor activităților legate de această expoziție. A fost ajutat de cadre didactice de Religie și Desen și de părinți ai copiilor.

Vernisajul expoziției a avut loc în data de 26 august, orele 10.00, în prezența Înalț Prea Sfințitului dr. Laurențiu Streza, arhiepiscopul Sibiului și mitropolitul Ardealului, a reprezentanților Inspectoratului Școlar al Județului Sibiu, Complexului Național Muzeal „ASTRA”, Sibiu, Bibliotecii „ASTRA” Sibiu.

Au participat membri ai permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, profesori de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, preoți, profesori din învățământul preuniversitar, părinți și copii din toată țara.

De precizat că unii dintre copiii cu exponate la manifestarea „Icoana din sufletul copilului” au fost în egală măsură și participanți la cea de a XIII-a ediție a Olimpiadei „Meșteșuguri Artistice Tradiționale”, ce a fost organizată tot la Sibiu, în Muzeul în Aer Liber din Dumbrava Sibiului, între 22-27 august 2008.

Expoziția din foaierea Bibliotecii ASTRA a cuprins peste 200 de exponate (icoane pe sticlă și lemn, precum și alte obiecte dintre cele menționate) și va rămâne deschisă până în partea a II-a a lunii septembrie, spre a permite elevilor sibiieni, ce vor începe noul an școlar la 15 septembrie, să o viziteze.

A fost alcătuită o comisie de jurizare din specialiști în arta religioasă, care a selectat obiectele premiate. Pe lângă marele premiu,

premiul special al juriului și premiile I, II, III au mai fost acordate și premiile „Dumitru Stăniloae” și „Mitropolit Antonie Plămădeală”. Nu au lipsit mențiunile pentru toate vârstele și categoriile de exponate.

Pentru prima dată în cadrul expoziției-concurs „Icoana din sufletul copilului”, a fost lansat și un proiect de cercetare-restaurare intitulat: „Vechile cruce de fier forjat de pe turlele bisericilor”. Proiectul aparține unei echipe de elevi de liceu din Craiova, condusă de prof. dr. Daniela Nedelcuț. Obiectivul proiectului: salvarea și restaurarea vechilor cruce din fier forjat, cu valoare de patrimoniu, de pe turlele bisericilor din toată țara, amenințate cu înlocuirea cu cruce din inox.

Etapa națională a expoziției-concurs „Icoana din sufletul copilului” se va derula între 29 noiembrie 2008 și 15 ianuarie 2009, în palatul Patriarhiei din București.

Încercând o apreciere de ansamblu asupra expoziției, putem spune că a fost o reușită din punct de vedere al calității exponatelor dar și al numărului de participanți. Mulți dintre aceștia sunt deja „veterani”, ei participând pentru a treia sau a patra oară la acest concurs-expoziție. Lucrul acesta este gestiv în privința vocației.

Au impresionat în egală măsură icoane pictate de preșcolari (ex. „Îngerul păzitor”) și icoane tip epitaful, cu o multitudine de personaje sfinte (ex. „Adormirea Maicii Domnului” sau „Luarea de pe cruce”) pictate de elevi din clasele de liceu.

Pr. prof. dr. Dumitru ABRUDAN

DIN ACTUALITATEA BISERICESCĂ PANORTODOXĂ

Vizita Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I în Sfântul Munte Athos

Pe data de 20 august, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I a ajuns la Tesalonic în scopul deplasării spre Muntele Athos, și a participării la manifestările organizate de către Mănăstirea Dionisiu cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la mutarea la Domnul a celui de al doilea ctitor al mănăstirii, Sfântul Nifon, patriarhul Constantinopolului.

Ajuns pe aeroportul din Tesalonic, Sanctitatea Sa a declarat: „Aduc din partea Bisericii Mame către evlaviosul popor grec cele mai bune sentimente de afecțiune, dragoste și binecuvântare... Mă rog în mod deosebit în aceste zile pentru victimele războiului din Caucaz și mă rog, ca și ceilalți frați ierarhi și Biserica noastră în general, pentru pace și în zona noastră și în întreaga lume...”

Menționăm că din delegația Sanctității Sale pe durata vizitei la care ne referim au făcut parte mitropolitul Apostolos de Moshonision, mitropolitul Mihail al Austriei, mitropolitul Pavlos de Drama, cărora li s-a adăugat și mitropolitul Nifon al Târgoviștei.

La finalul unei oferte de către Administrația Sfântului Munte în cinstea sosirii Sanctității Sale, la Ouranopolis, Patriarhul Ecumenic a declarat, referindu-se la persoalitatea Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului: „Sfântul Nifon constituie legătura duhovnicească prețioasă dintre Constantinopol, care din punct de vedere bisericesc continuă să fie *Cetatea Împărătească*, cu Sfântul Munte, care constituie teritoriu canonic al Bisericii Constantinopolului, aflat sub ascultarea directă a Patriarhului Ecumenic, dar și cu România și Albania, unde a slujit Sfântul Nifon... Așadar, bucuria praznicului și a amintirii sale nu este doar bucurie a grecilor, ci a întregii Ortodoxii, care se poziționează înaintea lui cu mult respect și recunoștință”.

În dimineața zilei de 21 august, Sanctitatea Sa s-a deplasat din Ouranopolis spre Sfântul Munte, fiind așteptat în portul Dafni de autorități administrative și bisericesti ale Sfântului Munte. De aici, Patriarhul Ecumenic s-a deplasat la Karyes, centrul administrativ al Athosului, unde i s-a făcut primirea oficială. După primirea rezervată Sanctității Sale, în prezența celor 20 de egumeni ai Sfântului Munte, s-a oficiat slujba Te-Deum-ului în biserica Protaton din Karyes. După serviciul religios, Sanctitatea Sa a ținut să facă anumite clarificări în cuvântarea ținută cu această ocazie (cu trimitere exactă către Comunitatea atonită), cu privire la anumite inexactități ce se aud referitor la dialogul Bisericii Ortodoxe

cu creștinii de alte credințe, despre „umilirea” Ortodoxiei sau despre „manifestări comune în timpul cultului” etc. Patriarhul Ecumenic a declarat că: „Plinătatea adevărului și a harului creează Bisericii Ortodoxe responsabilitatea de a se afla în dialog cu eterodocșii pentru a le descoperi acestora propriile lor rădăcini și obârșia lor duhovnicească, pentru a-și regăsi sinele lor de demult, în exactitatea credinței și a cultului... Ne adresăm acestora în duhul iubirii apostolice. Și litera sfințelor canoane o cunoaștem, dar și duhul acestora. Și duhul acestora cu toată jertfa urmărim să îl păstrăm, deoarece acesta însușește...”

Pe data de 23 august, Sanctitatea Sa a vizitat Mănăstirea Simonos Petras, unde a fost întâmpinat de către egumenul acesteia, arhim. Elisei împreună cu întreaga obște, după ce cu o zi înainte vizitase și Mănăstirea Sfântul Pavel și Grigoriou.

Pe data de 24 august s-a slujit Sfânta Liturghie a praznicului Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului, în prezența majorității egumenilor atoniți, a membrilor Administrației Sfântului Munte, a credincioșilor slujbei cu această ocazie. După terminarea praznicului, s-a semnat un act oficial de către toți participanții la comemorarea celor 500 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Nifon, act care va aminti posterității despre comemorarea cu pricina.

Pe data de 25 august, Patriarhul Ecumenic a urcat la peștera în care s-a nevoit Sfântul Nifon, o peșteră aflată într-o stâncă la 100 de metri deasupra actualei poziționări a Mănăstirii Dionisiu. După participarea la Sfânta Liturghie, Sanctitatea Sa a pornit în dimineața zilei de 26 august spre Tesalonic, în scopul revenirii la Constantinopol. Înaintea urcării în avion, patriarhul Bartolomeu I a declarat: „Las pământul Macedoniei, Grecia și mă întorc la Fanar, în smeritul centru al Ortodoxiei. Le mulțumesc tuturor pentru interesul arătat călătoriei mele sau mai curând pelerinajului meu în Sfântul Munte... Îmi exprim încă o dată urările, binecuvântarea și dragostea mea față de credinciosul popor grec... A fost o vizită binecuvântată, cu multe experiențe duhovnicești. Mă întorc plin de emoție și de trăiri duhovnicești. Dragostea mea pentru Sfântul Munte s-a întărit și mai mult cu ocazia acestei vizite”. În încheierea cuvântului său, Sanctitatea Sa s-a referit și la întâlnirea Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe, care va avea loc în luna octombrie la Constantinopol, spunând: „Vom face și o deplasare în orașele pauline, adică în orașele Ale Asiei Mici și în continuare în Rodos și în Creta, pe unde a trecut Apostolul Pavel, deoarece anul acesta, 2008, Patriarhia Ecumenică l-a închinat Apostolului Pavel”.

Vizita Preafericitului Părinte Teodor al II-lea, Patriarhul Alexandriei și al întregii Africi, în Georgia

La invitația Preafericitului Părinte Ilie al II-lea, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Georgiei, patriarhul Alexandriei a efectuat în perioada 29 iulie - 6 august prima sa vizită în Georgia de la urcarea sa pe Tronul alexandrin.

Însoțit de către mitropolitul Grigore de Camerun, de către episcopul Damaschin de Ghana și de alți clerici ai Patriarhiei Alexandriei, Preafericitul Părinte Teodor al II-lea a fost așteptat pe data de 29 iulie pe aeroportul din Tbilisi cu onoruri militare de către patriarhul Ilie al II-lea al Georgiei, însoțit de membrii ai Sf. Sinod de la Tbilisi.

Ajuns în Sala Tronului Patriarhiei Georgiei, Întâistătorul Tronului alexandrin i-a înmănat patriarhului Georgiei o părticică din moaștele Sf. Ev. Marcu, protectorul Patriarhiei Alexandriei. Patriarhul georgian i-a urat patriarhului Teodor al II-lea bun venit în Georgia și referindu-se la relațiile istorice ale celor două Biserici apostolice, dar și la prietenia personală

a înaintașilor în slujire a accentuat importanța vizitei patriarhului Alexandriei.

După prânzul oferit de către patriarhul gazdă, la care au luat parte ierarhi din ambele Biserici, ca și oameni din mediul politic și cultural al Georgiei, cei doi Întâistători s-au deplasat la Centrul Național de Manuscrise din Tbilisi, unde li s-au prezentat anumite manuscrise și lucrări de maximă importanță pentru cultura georgiană și a întregii umanități în genere.

Pe data de 30 iulie, patriarhul Alexandriei a fost primit de către președintele Parlamentului georgian, dl. David Bakratze, care și-a exprimat bucuria pentru binecuvântarea ca Întâistătorul Tronului alexandrin să fie oaspetele Parlamentului Georgiei. În aceeași zi, patriarhul Teodor al II-lea a vizitat unele dintre cele mai reprezentative vetre monahale ale Georgiei.

Pe data de 1 august, oaspetele alexandrin a fost primit de către primul ministru al Georgiei, dl. Vladimir Goyrnidze. În cadrul acestei întruniri, patriarhul Alexandriei și-a exprimat satisfacția de a descoperi după 22 de ani de la prima sa vizită în Georgia, o țară renăscută, cu o capitală din ce în ce mai modernă: „Vă binecuvântez din inimă și cred că dorințele dvs.

pentru Georgia sunt dorințe binecuvântate de Dumnezeu și de sfântul vostru patriarh și am convingerea că o să le realizați”.

Pe data de 4 august, în catedrala Sfânta Treime din Tbilisi a avut loc Sfânta Liturghie, în cadrul căreia au slujit ambii Întâistători, prezent fiind și președintele Georgiei, dl. Michael Saakasvili, ca și alte oficialități diplomatice acreditate la Tbilisi, înconjurați de o mulțime de credincioși.

După săvârșirea Sfintei Liturghii, patriarhul Georgiei l-a distins pe smeritul patriarh al Alexandriei cu Marea Cruce a Sfântului Gheorghe: „Prezența Preafericitului Vostru între noi are o importanță deosebită, deoarece se reînnoiesc iarăși vechile legături istorice ale Patriarhiilor noastre. Vizita Preafericitului Vostru constituie o binecuvântare a Sfântului Marcu și a marilor Părinți ai Egiptului față de poporul georgian, într-o vreme în care Georgia, căutându-și identitatea ei, descoperă iarăși tezaurul ascuns al credinței. Vă rog așadar, să primiți cea mai înaltă distincție a Patriarhiei noastre, Marea Cruce a Sfântului Gheorghe, spre cinstea și slava îndelungatei relații ale celor două Biserici”.

Acceptând această distincție, patriarhul Alexandriei a subliniat: „Preafericite, cu bucurie și emoție accept această înaltă distincție de cinstire, pentru că în smerita mea persoană cinstiți relațiile frățești ale celor două Biserici apostolice, ca și contribuția hotărâtoare a tradiției monahale a Egiptului la viața monahală a Bisericii georgiene... În această zi deosebită doresc să mă adresez poporului georgian. Menționeți-vă credința, precum ați păstrat-o atâtea veacuri și priviți viitorul cu demnitate sub bine-

Vizita Preafericitului Părinte Hrisostom al II-lea, Arhiepiscopul Noii Justiniana și al întregului Cipru în Grecia

În după-masa zilei de 22 august, Preafericitul Părinte Hrisostom al II-lea, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Ciprului a ajuns în fruntea unei delegații în insula Zakynthos, pentru a conduce slujbele dedicate praznicului mutării din insula Strofada în insula Zakynthos a trupului Sf. Dionisie de Zakynthos, Arhiepiscopul Egeinei.

Așteptat la aeroportul din Zakynthos de către mitropolitul gazdă Hrisostom de Zakynthos, ca și de numeroase oficialități locale, împreună cu membrii delegației, Preafericirea Sa s-a îndreptat spre biserica Sf. Dionisie, unde a avut loc slujba Te-Deumului în cinstea venirii aleșilor oaspeți. În cadrul cuvântului său, Preafericitul Părinte Hrisostom al II-lea i-a mulțumit mitropolitului gazdă pentru invitație, întâmpinare și găzduire, adăugând: „Sunt emoționat pentru faptul de a mă afla iarăși în Zakynthos poezilor, teatrului și al muzicii, al oamenilor deschiși la inimă, în insula Sfântului Dionisie”.

Vecernia praznicului Sfântului Dionisie a avut loc pe data de 23 august seara, în biserica sfântului, avându-l ca protos pe Arhiepiscopul Ciprului. După intervenția mitropolitului gazdă, Preafericitul Părinte Hrisostom al II-lea i-a mulțumit mitropolitului de Zakynthos pentru dragostea manifestată, spunându-i: „Suntem robi ai dragostei voastre. În Zakynthos nu mă simt străin nici o secundă. Sunt și eu zakynthian și parte a familiei voastre”. În continuarea cuvântului său, Preafericirea Sa a vorbit despre problema cipriotă, accentuând faptul că Europa și SUA „rămân indiferente față de încălcarea drepturilor omului poporului cipriot prin continuarea ocupației turce și distrugerea monumentelor bisericesti ortodoxe din partea de nord a insulei”. În finalul cuvântului său, Arhiepiscopul Ciprului a afirmat faptul că Biserica va continua să se lupte pentru refacerea și redeschiderea spațiilor de cult din zonele ocupate.

Pe data de 24 august, ziua praznicului propriu-zis, în prezența unei mulțimi imense de credincioși, a autorităților locale ale insulei și a reprezentanților administrației centrale a statului grec, Preafericitul Părinte Hrisostom al II-lea a slujit ca protos Sfânta Liturghie, alături de un sobor de trezeci de arhierii. În cuvântarea sa, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Ciprului s-a referit la nevoițele duhovnicești

cuvântările în-teleptului dvs. patriarh Ilie al II-lea...” În seara aceleiași zile, patriarhul Alexandriei a fost oaspetele președintelui Georgiei, dl. Michael Saakasvili, la Palatul prezidențial din Tbilisi.

În cadrul unei festive pe care patriarhul Georgiei a oferit-o în seara dinaintea revenirii patriarhului alexandrin în Egipt, pe data de 5 august, acesta s-a adresat patriarhului Teodor al II-lea, spunându-i: „Preafericite, sunteți oaspete oficial al Bisericii Georgiei. Rolul patriarhului Alexandriei a fost din vremuri îndepărtate și rămâne foarte important în perimetrul Bisericii Ortodoxe. Alexandria a fost centrul lumii, al artelor și al științelor. Acolo aproape s-a născut monahismul marilor Părinți Antonie cel Mare, Pavel Tebeul, Macarie Egipteanul... Alexandria și Georgia sunt numele a două vechi spații existențiale și a două vechi tradiții. Aceste tradiții trebuie să le întretinem și să le lăsăm moștenire generațiilor viitoare. Există multe probleme în lumea de astăzi și una dintre acestea este problema Caucazului... Ceea ce nu trebuie să uităm este că în Caucaz locuiesc foarte multe popoare. Pentru Georgia e importantă menținerea unității ei. Cu Preafericirea Voastră am discutat despre acest aspect și credem că toate țările ortodoxe vor sprijini Georgia”.

Patriarhul Teodor al II-lea al Alexandriei a revenit pe data de 6 august în Egipt.

ale Sfântului Dionisie, la care sunt chemați toți creștinii. În continuare, Preafericirea Sa a revenit la problema cipriotă, exprimându-și speranța în pronia lui Dumnezeu și mijlocirea Sfântului Dionisie în ceea ce privește găsirea unei soluții viabile pentru rezolvarea divergențelor turco-cipriote: „Avem de partea noastră Grecia și minunatul popor grec și credem că nu ne vor părăsi în lupta pentru salvarea patriei noastre... Se înșală cei ce cred că suntem ultima generație de greci în Cipru... Trebuie cu toții să fim uniți ca și un singur om, pentru că, dacă între noi există neînțelegeri și disensiuni, nu ne e de folos libertatea”.

Îndată după Liturghia praznicului a urmat procesiunea cu trupul Sfântului Dionisie, care a fost purtat pe umerii arhierilor în poziție verticală pe o distanță de aproximativ 3 km, pe principalele artere ale orașului Zakynthos. De menționat faptul că, în timpul acestei procesiuni oamenii se întindeau pe jos pentru ca odată cu trecerea sfântului peste ei să primească binecuvântarea acestuia. În tot acest timp, navele civile și militare acostate porniseră sirenele, militarii trăgeau focuri de armă în aer în semn de cinstire a sfântului, iar clopotele bisericilor din oraș încântau auzul celor prezenți prin simfonia lor.

În dimineața zilei de 26 august, Arhiepiscopul Ciprului a plecat din Zakynthos, îndreptându-se spre orașul Pargos, centrul administrativ al județului Ilias, unde în catedrala mitropolitană „Sfântul Nicolae”, în prezența mitropolitului Gherman de Ilias, a mitropolitului Hrisostom de Trifilias și a numeroși credincioși și familii ale victimelor incendiului devastator de anul trecut, a condus slujba parastasului pentru cele 44 de victime care și-au pierdut viața în incendiul amintit.

Mitropolitul Gherman, ierarhul eparhiot al zonei i-a mulțumit Arhiepiscopului Ciprului pentru sprijinul moral și material al Bisericii Ciprului față de cei afectați de incendiile devastatoare. La rândul său, Preafericitul Părinte Hrisostom al II-lea, afirmând faptul că e alături de poporul încercat al județului Ilias, a subliniat: „Durerea voastră este și propria mea durere”.

Menționăm faptul că, la propunerea Arhiepiscopului Ciprului, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a Ciprului a aprobat acordarea unui milion de euro pentru refacerea unei grădinițe și a unei biserici complet distruse de incendiile devastatoare amintite.

(Surse: www.ec-patr.org; www.greekortodox-alexandria.org; www.romfea.gr; www.churchofcyprus.org)

AGENDA PASTORALĂ A Î.P.S. DR. LAURENȚIU STREZA Arhiepiscopul Sibiului și mitropolitul Ardealului – august 2008 –

• **Miercuri, 6 august, Praznicul Schimbării la Față a Domnului.** A slujit Sf. Liturghie și a predicat la Biserica „Schimbarea la Față” din localitatea Ocna Sibiului, protopopiatul Sibiu. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la pictura interioară a bisericii. L-a hirotesit pe P.C. pr. paroh Cornel Tatu întru iconom.

• **Joi, 7 august.** A avut program de lucru la cabinet.

• **Sâmbătă, 9 august.** A participat la Săliște, la simpozionul dedicat Mitropolitului Andrei Șaguna, organizat cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la nașterea sa.

• **Duminică, 10 august.** A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Înălțarea Domnului” din localitatea Săliște.

• **Luni, 11 august.** A avut program de audiențe.

• **Joi, 14 august.** A participat la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, la slujba Vecerniei, la rânduiala *anunțării și chemării* preacuviosului părinte Andrei Moldovan (*ipopsifiu*) la treapta arhieriei.

• **Vineri, 15 august, Praznicul Adormirii Maicii Domnului.** A slujit Sf. Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus împreună cu Î.P.S. Irineu Popa, Mitropolitul Olteniei și Î.P.S. Serafim Joantă, Mitropolitul Europei Centrale și de Nord. Împreună au săvârșit rânduiala hirotoniei întru arhierie a preacuviosului părinte arhimandrit Andrei Moldovan pentru postul de Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. La Sfânta Liturghie au mai participat: PS Ioan Selean, Episcopul Covasnei și Harghitei și PS Paisie Lugojanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

• **Sâmbătă, 16 august, Sărbătoarea Sfinților Brâncoveni.** A asistat la Sf. Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu, oficiată de PS Andrei Făgărășanul, noul Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

• **Duminică, 18 august.** A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sf. Nicolae” din localitatea Șercaia, protopopiatul Făgăraș.

• **Luni, 19 august.** A avut program de audiențe și lucrări de birou.

• **Marti, 20 august.** A avut program de audiențe. În aceeași zi a făcut o vizită la Schitul Păltiniș.

• **Miercuri, 21 august.** A avut program de lucru la cabinet.

• **Vineri, 23 august.** A participat la inaugurarea *Olimpiadei Meșteșugurilor Artistice Tradiționale*, organizată de Complexul Național Muzeal Astra.

• **Duminică, 24 august.** A slujit Sfânta Liturghie și a predicat la Biserica „Sfânta Treime” din localitatea Viscri, protopopiatul Rupea.

• **Luni, 25 august.** A avut program de audiențe.

• **Marti, 26 august.** A asistat la slujba de *Te-Deum* oficiată la Capela Mitropolitană cu ocazia revederii preoților promoției 1967. A prezidat ședința permanentei operative a Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi a făcut o vizită la Schitul Păltiniș.

• **Vineri, 29 august, Sărbătoarea Tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul.** A săvârșit Sf. Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus. A oficiat slujba de parastas întru pomenirea vrednicului de amintire Mitropolitul Antonie al Ardealului și a rostit un cuvânt de învățătură.

• **Duminică, 31 august.** A slujit Sfânta Liturghie și a predicat la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Făgăraș. A oficiat, apoi, slujba Tainei Cununii pentru tânărul teolog Pușcă Adrian și Claudia Dobrea. În aceeași zi, a participat în localitatea Recea, jud. Brașov, la înmormântarea lui Nicolae Urs, tatăl părintelui arhimandrit Ilarion Urs, starețul Mănăstirii Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

Pr. Drd. Cristian VAIDA

Un nou volum de corespondență închinat memoriei mitropolitului Antonie Plămădeală

În numărul din ianuarie a.c. al „Telegrafului Român” semnalăm apariția primului volum semnat de academicianul Constantin Marinescu și închinat memoriei vrednicului de pomenire mitropolit Antonie al Ardealului. Volumul chiar așa se și intitulează: „In memoriam: Înalt Prea Sfințitul dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Transilvaniei (In Epistolar)” Precizarea din paranteză arată că este vorba nu doar de prezentarea personalității mitropolitului de pioasă memorie ci și de relațiile dintre autor și mitropolit, construite pe corespondența ce au schimbat-o între ei.

Iată că acum, când ne reculegem pentru a treia oară în preajma mormântului în care se odihnesc osemintele celui care ne-a fost părinte duhovnicesc și înțelept cărmuitor al acestei de Dumnezeu păzite eparhii (în 29 august a.c. s-au împlinit trei ani de la mutarea în veșnicie a mitropolitului Antonie), același venerabil dascăl și academician Constantin Marinescu ne mângâie sufletele cu al doilea volum intitulat: „Corespondență cu Înalt Prea Sfințitul dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Transilvaniei”

Ca și volumul anterior, tot astfel și actualul volum este prefațat de Prea Fericitul Părinte Daniel, Patriarhul României.

Reținem din prefața Prea Fericirii Sale această apreciere autoritativă: „Corespondența eruditului profesor ieșean cu distinsul mitropolit al Transilvaniei evidențiază preocuparea lor comună pentru apărarea și promovarea valorilor spirituale românești” (p. 3).

Într-adevăr, aceasta este convingerea pe care o dobândești, parcurgând filele volumului, că cele două personalități au fost toată viața lor animate de dorința de a susține, întări și îmbogăți credința, cultura și tot ceea ce a plămădit prin jertfă neamul acesta al românilor.

Nu doar prefața ambelor volume este semnată de una și aceeași personalitate ecleziastică ci și „Cuvântul introductiv” care succede prefețele este semnat de aceeași mână, a academicianului Ion Dediu, membru al Academiei de Științe din Republica Moldova.

Extragem și din acest cuvânt introductiv un paragraf mai mult decât sugestiv în privința valorii cărții: „Credem că și lucrarea de față (ca și cea apărută în anul 2007), a academicianului Con-

stantin Marinescu, ocupă un loc important în spiritualitatea românească, adresându-se nu numai teologilor, istoricilor și oamenilor de cultură, ci și studenților din domeniul științelor social-umane, precum și publicului larg, interesat de cunoașterea vieții și operei Înalt Prea Sfințitului dr. Antonie Plămădeală, ilustru prelat al neamului românesc” (p. 13).

Urmează de îndată, în volum, și un cuvânt lămuritor din partea autorului, intitulat „Argumentum”, din care reținem mărturisirea emoției pe care a trăit-o atunci când, ducându-se să se reculeagă la mormântul mitropolitului Antonie, de la mănăstirea Sâmbăta, și-a putut vedea, orânduite într-un dosar, scrisorile personale adresate mitropolitului. Desigur că astfel de dosare cu scrisori și de la alte personalități se mai află în arhiva mănăstirii rectitorite de mitropolit – spun aceasta ca unul care, în calitate de consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, am selectat (clasificat) după semnături și după datele calendaristice astfel de scrisori, în perspectiva publicării unui volum de corespondență a mitropolitului Antonie cu diferite personalități din țară și străinătate.

„Am avut sentimentul – scrie academicianul Constantin Marinescu – că am descoperit o mină de aur, revizându-mi scrisorile, ideile enunțate, problemele cu care mă confruntam în acei ani (1985-2005), cu bune și rele, și pe care le împărtășeam cu atâta încredere Părintelui meu spiritual de pe meleagurile Transilvaniei” (p. 18)

Cuprinsul cărții este structurat pe nouă capitole, după cum urmează: cap. I: *Scrisori ale profesorului universitar dr. Constantin Marinescu adresate Î.P.S. dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului între 1985-2005*; cap. II: *Corespondența Înalt Prea Sfințitului dr. Antonie Plămădeală adresată profesorului universitar dr. Constantin Marinescu, comentată de prof. dr. Ioan Saizu*; cap. III: *Recenzii ale Înalt Prea Sfințitului dr. Antonie Plămădeală asupra unor lucrări ale profesorului universitar dr. Constantin Marinescu*; cap. IV: *Alte exegeze ale profesorului universitar dr. Constantin Marinescu asupra unor lucrări ale Înalt Prea Sfințitului dr. Antonie Plămădeală*; cap. V: *Biserica Ortodoxă Română și Înfrățirea Marii Uniri din 1918*; cap. VI: *Ștefan cel Mare și Sfânt în conștiința creștină națională și europeană*; cap. VII: *Pledoarie pentru menținerea „Religiei” ca disciplină obligatorie de studiu în școlile elementare și liceale*; cap. VIII: *Ecouri la lucrarea „In Memoriam: Înalt Prea Sfințitul dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Transilvaniei”*; cap. IX: *Varia*.

Chiar această prezentare schematică a cuprinsului recentului volum poate constitui o mărturie în privința bogăției de idei, gânduri și impresii așternute pe fiecare pagină dintre cele 330 ale volumului.

Dat fiind faptul că în data de 8 martie 2008, academicianul Constantin Marinescu a împlinit venerabila vârstă de 80 de ani, ne permitem să-i adresăm urări de sănătate și puteri reînnoite ca ale vulturului spre a putea îmbogăți cultura și spiritualitatea românească prin noi contribuții de valoare a celor pe care ni le-a dăruit și până acum.

Cartea domniei sale va găsi cu siguranță un profund ecou în întreg cuprinsul eparhiei unde timp de mai bine de două decenii a păstrat cu vrednicie și înțelepciune mitropolitul Antonie Plămădeală.

Pr. prof. dr. Dumitru ABRUDAN

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

WILHELM VON HUMBOLDT, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, Ed. Humanitas, București, 2008, 423 p.

În traducerea, îngrijirea și limpezirea istorică și științifică a Profesorului Eugen Munteanu, un cunoscut specialist în filosofia limbajului, teoria limbii, istoria limbii și semantică, dar și un excelent biblist, cu valențe de eminent traducător a textelor unor clasici ai literaturii teologice Occidentale (Fer. Augustin și Toma D'Aquino), a apărut, pentru prima oară în traducere românească integrală, tratatul lui von Humboldt, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*. Publicat postum, în 1836, monumentalul tratat avea să impună gândirii lingvistice și teoriei limbajului un orizont nou, care se manifestă în gândirea modernă și post-modernă a teoreticienilor și practicienilor din domeniu, pornind de la semiologi și terminând cu specialiștii în comunicare media, mlădița cea mai recentă a acestei teoretizări. Inteligent și delicat, tratatul merită citit mai ales de aceia care, prin limbaj și conduită, au preschimbă limbajul mistic în anarhie teosofală. Amenda dată farsorilor din teoriile moderne ale limbajului este relevantă.

SEBASTIAN DUMITRU CÂRȘTEA, *Monahismul ardelean în trecut și astăzi*, Editura Andreiana, Sibiu, 2008, 655 p.

La editura noastră *Andreiana*, de curând, a văzut lumina tiparului lucrarea de doctorat a tânărului teolog Dr. Sebastian Dumitru Cârștea, *Monahismul ardelean în trecut și astăzi*. De parte de a fi o simplă înșirare de date și elemente de istorie, lucrarea, care însumează 655 pagini, constituie o contribuție majoră la elucidarea multora dintre miturile istoriografiei greco-catolice, și nu numai, cu privire la viața mănăstirească din Ardealul Ortodox. O contribuție la limpezirea unor chestiuni de fond în ce privește geneza monahismului și dinamica sa în planul vieții duhovnicești din Ardeal, absolut necesare în contextul eludării actuale. Nu este în misiunea acestei rubrici a prezenta foarte pe larg lucrarea aceasta. Amintim numai capitolele principale: *Istoriografia monahismului transilvănean* (pp. 13-23); *Preliminarii* (pp. 23-32); *I. Începuturile monahismului românesc* (pp. 32-62); *II. Dezvoltarea monahismului românesc, în general, și a celui transilvănean, în special, în evul mediu* (pp. 63-258); *III. Monahismul transilvănean de la reînființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei până la 1918* (pp. 259-263); *Monahismul transilvănean în perioada 1918-1989* (pp. 264-303); *Perspective pentru viața monahală după 1989. Situația actuală* (pp. 304-308); *Istoricul așezămintelor mănăstirești din Transilvania* (pp. 309-581). Acestea se adaugă numeroase subcapitole și informații bibliografice vaste, de mare valoare, toate încheiate într-un discurs metodologic și formal actual și bine realizat.

Credem că această carte merită a-și afla locul nu doar în bibliotecile parohiale, ci în cultura preoților noștri, a istoricilor, a studenților în teologie și istorie, aceia care trebuie să constituie grupul de susținere apologetică, pe baza realismului istoric, a adevărilor despre istoria fenomenului monahal ardelean, un monahism de jertfă și smerită compasiune cu poporul român ortodox din Ardeal.

ROME PETRASCUC, *OMOFORURI – Arhieriei ai Bisericii Ortodoxe Române despre „Oastea Domnului”*, Editura Agnos, Sibiu, 2008, 168 p.

Într-o ediție grafică de foarte bună calitate a apărut la Editura sibiană Agnos lucrarea unui tânăr colaborator al nostru, jurnalistul și teologul Romeo Petrasuc intitulată sugestiv *Omofozuri – Arhieriei ai Bisericii Ortodoxe Române despre „Oastea Domnului”*. Cuprinzând 20 de interviuri cu Arhieriei ai Bisericii noastre despre lucrarea Oastei Domnului, cartea propune tot atâtea puncte de vedere asupra unei realități misionare de care nimeni nu mai poate face abstracție. Interesantă ne apare includerea în lucrarea aceasta a interviului fratelui Gheorghe Precupeșcu, „Oastea Domnului nu este ceva mai mult decât Ortodoxia” (pp. 9-28), un scurt *credo misionar* al unui om care s-a identificat, în multe rânduri, cu prețul libertății și al vieții chiar, cu mărturia acestei lucrări duhovnicești din sânul Bisericii noastre.

Din gândurile arhieriei prezenți în sobor de mărturie în aceste pagini, reținem pentru cititori cuvintele *Praefierii Sale Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care răspundea astfel autorului-reporter: „fără a se substitui tradiției și normei liturgice eclesiale de neînlocuit, această spiritualitate poetico-populară creștină [pe care o identifica în structura de comunicare a *Oastei Domnului*, n.a.] inspirată din Evanghelie poate ajuta la întărirea rugăciunii personale și la cultivarea frățietății între credincioși” (p. 30).

Răspunsurile limpezi și vii ale celor interviuați credem noi că vor limpezi o serie de interogații pe care unii dintre păstori dar și dintre păstorii le mai au în raport cu locul pe care *Oastea Domnului* îl ocupă în *corpul misionar* al Bisericii noastre.

Mitropolitul LAURENȚIU

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa:

Redacția „Telegrafului Român”, 550179 – Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35
E-mail: telegrafulroman@yahoo.com
Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ISSN 1223-8392

COMITET REDACȚIE „TELEGRAFUL ROMÂN”:

Î.P.S. Dr. Laurențiu Streza – președinte;
Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan – redactor-șef; Dr. Ștefan Toma – secretar de redacție; Pr. Cristian Vaida – secretar de redacție adj.; Pr. Prof. Acad. Dr. Mircea Păcurariu – membru;
Pr. Prof. Dr. Ovidiu Moceanu – membru; Pr. Lect. Dr. Nicolae Moșoiu – membru.

Abonamentul pe 2008 este de 25 lei
• COD IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001.
Pentru SUA abonamentul este de 26 dolari
COD IBAN RO28 RNCB 0227 0360 5879 0012.
Pentru Europa abonamentul este de 12 euro
COD IBAN RO76 RNCB 0227 0360 5879 0021.
BCR Sibiu, Str. Emil Cioran nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.